

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Bakalářská práce

**Financování územní samosprávy v České republice
– případová studie obce Smidary**

Jana Drašítková

© 2022 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jana Drašítková

Veřejná správa a regionální rozvoj – k.s. Jičín

Název práce

Financování územní samosprávy v České republice – případová studie obce Smidary

Název anglicky

Financing of Local Government in the Czech Republic – Case Study of the Municipality of Smidary

Cíle práce

Cílem práce je zhodnocení struktury obecního rozpočtu nižšího samosprávného celku a její relevance. Dílčím cílem je vyhodnocení finančního zdraví dané obce, které souvisí s procesem plánování a plnění rozpočtu vybrané municipality a rozpočtové doporučení do dalších let.

Metodika

Bakalářská práce je pojata jako případová studie obce Smidary se zaměřením na rozpočet, financování a hospodaření vybrané municipality. Práce je rozdělena do dvou částí. Teoreticky se zaměří na vysvětlení základních pojmů týkající se dané problematiky rozpočtového procesu územních samosprávných celků v České republice a představí metody a ukazatele finanční analýzy. V úvodu praktické části bude stručně charakterizována vybraná obec. Práce se bude dále věnovat obsahové analýze rozpočtů v letech 2016-2020 a hodnocení finančního zdraví obce za pomoci zpracování finanční analýzy dle vybraných ukazatelů představených v teoretické části práce.

Doporučený rozsah práce

30-40

Klíčová slova

Obec, financování, rozpočet, hospodaření, příjmy a výdaje, finanční analýza.

Doporučené zdroje informací

MÁČE, M. *Finanční analýza obchodních a státních organizací : praktické příklady a použití*. Praha: GRADA, 2006. ISBN 80-247-1558-9.

PÁNEK, *Rozpočtová skladba v roce 2021*. Nakl. Acha obec účtuje, s. r. o., ISBN 978-80-907757-1-8

PAVLÍK a kol., *Jak úspěšně řídit obec a region*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5256-3

PEKOVÁ, J. *Finance územní samosprávy : teorie a praxe v ČR.*

PROVAZNÍKOVÁ, R. *Financování měst, obcí a regionů : teorie a praxe*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5608-0.

RŮČKOVÁ, P. *Finanční analýza : metody, ukazatele, využití v praxi*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2028-4.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Sylvie Kobzev Kotásková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 27. 2. 2022

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 7. 3. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 07. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Financování územní samosprávy v České republice – případovou studii obce Smidary" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. března 2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé práce Ing. Sylvii Kobzev Kotáskové, Ph.D., za její ochotu, odbornou pomoc, konzultace a návrhy při zpracování mé bakalářské práce.

Financování územní samosprávy v České republice – případová studie obce Smidary

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na financování územní samosprávy, konkrétně obce Smidary a její rozpočet. Práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část se věnuje vysvětlení základních pojmů týkající se územních samospráv v České republice. Předmětem je především kompletní rozpočtový proces nižších samosprávných celků včetně přiblížení související legislativy. V závěru teoretické části jsou popsány metody a ukazatele finanční analýzy, které jsou praktikovány v další části práce.

Praktická část stručně charakterizuje vybranou obec a dále se věnuje obsahové a finanční analýze rozpočtů v letech 2016 až 2020. Detailněji se věnuje příjmové a výdajové stránce rozpočtu v uvedených letech a vybraným ukazatelům finanční analýzy.

Na základě výsledků vybraných analýz došlo ke zhodnocení současného stavu hospodaření a finančního zdraví obce s rozpočtovým doporučením do dalších let.

Klíčová slova: obec, financování, rozpočet, hospodaření, příjmy a výdaje, finanční analýza.

Financing of Local Government in the Czech Republic - Case Study of the Municipality of Smidary

Abstract

The bachelor thesis is focused on the financing of territorial self-government, specifically the municipality of Smidary and its budget. The work is divided into two parts. The theoretical part is devoted to the explanation of basic terms related to territorial self-government in the Czech Republic. The subject is mainly the complete budgetary process of lower self-governing units, including the approximation of related legislation. At the end of the theoretical part, the methods and indicators of financial analysis are described, which are practiced in the next part of the thesis.

The practical part briefly characterizes the selected municipality and deals with the content and financial analysis of budgets in the years 2016 to 2020. It deals in more detail with the revenue and expenditure side of the budget in these years and selected indicators of financial analysis.

Based on the results of the selected analyses, the current state of management and financial health of the municipality was evaluated with a budget recommendation for the coming years.

Keywords: municipality, financing, budget, economic activities, revenue and expenditure, financial analysis.

Obsah

1 Úvod	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	14
3.1 Územní samospráva v ČR.....	14
3.1.1 Obec	14
3.1.2 Působnost a orgány obce.....	15
3.1.3 Majetek obce.....	17
3.1.4 SIMU – monitoring dluhu a hospodaření obce.....	18
3.2 Rozpočet obce	19
3.2.1 Legislativa.....	19
3.2.2 Rozpočtový proces a zásady	20
3.2.3 Rozpočtové změny a opatření.....	21
3.2.4 Rozpočtový výhled	22
3.2.5 Kontrola a závěrečný účet.....	22
3.3 Rozpočtová skladba	23
3.3.1 Příjmy územních rozpočtů	24
3.3.2 Výdaje územních rozpočtů	28
3.4 Finanční analýza.....	29
3.4.1 Metody a ukazatele finanční analýzy.....	29
3.4.2 Rozpočtová odpovědnost	33
4 Případová studie obce Smidary	34
4.1 Obec Smidary.....	34
4.1.1 Organizační struktura obce	36
4.2 Obsahová analýza rozpočtů v letech 2016-2020.....	37
4.2.1 Příjmy obce a jejich vývoj	41
4.2.2 Výdaje obce a jejich vývoj.....	45
4.3 Finanční analýza rozpočtů v letech 2016-2020.....	49
4.3.1 Ukazatel salda rozpočtu	49
4.3.2 Ukazatel zadluženosti	50
4.3.3 Ukazatel likvidity.....	51
4.3.4 Rozpočtová odpovědnost	52
5 Zhodnocení a doporučení	54
5.1 Současný stav hospodaření a rozpočtové doporučení do dalších let.....	54

6 Závěr	59
7 Seznam použitých zdrojů	61
8 Přílohy	64

Seznam obrázků

- Obrázek 1 Schéma RUD v roce 2021
Obrázek 2 Kostel sv. Jiří v Loučné Hoře
Obrázek 3 Organizační struktura obce Smidary

Seznam tabulek a grafů

- Tabulka 1 Počet obcí podle počtu obyvatel
Tabulka 2 Stanovení zastupitelů dle počtu obyvatel
Tabulka 3 SIMU
Tabulka 4 Porovnání vybraných daní dle RUD v roce 2018 a 2021
Tabulka 5 Účetní bilance rozpočtů obce v letech 2016-2020 (v tis. Kč)
Tabulka 6 Poměr čísel popisných trvale žijících obyvatel a chatařů
Tabulka 7 Základní dělení celkových příjmů v letech 2016-2020
Tabulka 8 Podíl na celkových příjmech v letech 2016-2020
Tabulka 9 Nedaňové příjmy v letech 2016-2020 (v Kč)
Tabulka 10 Přijaté transfery a dotace v letech 2016-2020 (v Kč)
Tabulka 11 Základní dělení celkových výdajů v letech 2016-2020
Tabulka 12 Podíl kapitálových výdajů v letech 2016-2020 (v %)
Tabulka 13 Financování ČOV a kanalizace Smidary
Tabulka 14 Ukazatelé salda rozpočtů v letech 2016-2020 (v tis. Kč)
Tabulka 15 Zadluženost obce v letech 2016-2020
Tabulka 16 Vývoj běžné likvidity v letech 2016-2020
Tabulka 17 Vývoj pohotové likvidity v letech 2016-2020
Tabulka 18 Vývoj peněžní likvidity v letech 2016-2020
Tabulka 19 Pravidlo rozpočtové odpovědnosti obce v letech 2016-2020
- Graf 1 Vývoj celkových příjmů a výdajů v letech 2016-2020 (v tis. Kč)
Graf 2 Počet čísel popisných v obci Smidary k 31. 12. 2020
Graf 3 Příjmy obce podle druhu v letech 2016-2020 (v tis. Kč)
Graf 4 Průměrný podíl poplatků v letech 2016-2020
Graf 5 Výdaje obce dle účelu v letech 2016-2020 (v tis. Kč)

Seznam použitých zkratk

SIMU – soustava informativních a monitorujících ukazatelů

RUD – rozpočtové určení daní

DPH – daň z přidané hodnoty

DPPO – daň z příjmu právnických osob

DPFO – daň z příjmu fyzických osob

ČSÚ – Český statistický úřad

MF ČR – Ministerstvo financí České republiky

MŽP ČR – Ministerstvo životního prostředí České republiky

MMR ČR – Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky

MŠMT ČR – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

MK ČR – Ministerstvo kultury České republiky

MONITOR – specializovaný informační portál Ministerstva financí ČR

FIN 2-12 M – výkaz pro hodnocení plnění rozpočtu

ČOV Smidary – čistička odpadních vod

1 Úvod

Obec je základní územní jednotkou České republiky, kterou tvoří nejen vymezené katastrální území, ale i její obyvatelstvo a právo na samosprávu. Územní neboli obecní rozpočet pak představuje ekonomický nástroj obce, jak realizovat zabezpečení potřeb svých občanů a důležitých investic pro rozvoj vlastního území. Strukturu rozpočtu určuje zastupitelstvo obce, které si občané dané municipality mají možnost zvolit v komunálních volbách, a tím i částečně nepřímo ovlivnit příjmy a výdaje své obce. Každoroční schvalování návrhu obecního rozpočtu by mělo být vždy s účastí veřejnosti, ta by měla ve vlastním zájmu věnovat této problematice zvýšenou pozornost.

Následující kapitoly první části této práce budou teoreticky charakterizovat územní samosprávu v České republice a vysvětlí základní pojmy týkající se problematiky rozpočtového procesu územních samosprávných celků. V poslední části práce jsou pak popsány vhodné ukazatele obsahové a finanční analýzy, které souvisí s posouzením správného hospodaření a finančního zdraví obce.

Daná problematika je prakticky posouzena v další části práce jako případová studie obce Smidary. V té je obec stručně charakterizována a představena je i aktuální organizační struktura dané municipality. Pro naplnění hlavních i dílčích cílů práce bude provedena analýza rozpočtů v letech 2016 až 2020. Posoudí se pomocí obsahové analýzy s rozbohem příjmů a výdajů a prostřednictvím finanční analýzy dojde k hodnocení finančního zdraví obce pomocí ukazatelů z oblasti rozpočtového salda, zadluženosti, likvidity a rozpočtového hospodaření.

V závěru se souhrnně posoudí výsledky výše zmíněných analýz. Na tomto základě se vyhodnotí současné hospodaření a finanční zdraví obce s rozpočtovým doporučením do dalších let.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je zhodnocení struktury obecního rozpočtu nižšího samosprávného celku a její relevance formou rozboru hospodaření obce Smidary v letech 2016 až 2020.

Dílčím cílem teoretické části je charakterizovat územní samosprávu v České republice a detailněji nastínit rozpočtovou problematiku obce včetně legislativního rámce. Zároveň také určí účelné metody obsahové a finanční analýzy pro vyhodnocení finančního zdraví dané municipality, které přímo souvisí s procesem plánování a plnění rozpočtu.

Pro naplnění hlavního i dílčího cíle bude v praktické části práce charakterizována obec Smidary a zároveň bude provedena obsahová a finanční analýza rozpočtů v daných letech. Součástí bude také návrh rozpočtového doporučení do dalších let.

2.2 Metodika

Bakalářská práce je pojata jako případová studie obce Smidary se zaměřením na rozpočet, financování a hospodaření vybrané municipality v letech 2016 až 2020. Práce je rozdělena do dvou částí.

Teoreticky se zaměří na vysvětlení základních pojmů týkající se dané problematiky rozpočtového procesu územních samosprávných celků v České republice a představí vhodné metody a ukazatele finanční analýzy.

V úvodu praktické části bude stručně charakterizována obec Smidary včetně současné organizační struktury obce. Pro naplnění hlavního i dílčího cíle bakalářské práce bude provedena nejdříve obsahová analýza rozpočtů v daném období pomocí rozboru vývoje příjmů a výdajů. Následně bude provedeno hodnocení finančního zdraví obce za pomocí zpracování finanční analýzy rozpočtů dle vybraných ukazatelů představených v teoretické části práce. Ke zpracování analýz budou použita data z finančních výkazů obce Smidary a údaje z informačního portálu Ministerstva financí ČR MONITOR.

3 Teoretická východiska

3.1 Územní samospráva v ČR

Dle Ústavy ČR jsou územně samosprávné celky územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu.¹ Jedná se tak o formu veřejné moci s veřejnou správou. Charakteristické rysy pro územní samosprávy jsou geografické ohraničení územního celku, společenství občanů včetně lokalizace firem a samospráva veřejných záležitostí s vlastní působností a kompetencemi. Územní samosprávu v České republice členíme na základní územně samosprávné celky (obce, města) a vyšší územně samosprávné celky (kraje). Decentralizační princip pravomocí a odpovědnosti pro územní samosprávy má zajistit větší efektivitu a hospodárnost. Týká se to především zabezpečování veřejných statků, kdy dané municipality lépe vyhodnotí potřeby svých občanů, a tím přispívají k vyšší alokační efektivnosti finančních prostředků.² Pouze v případě, že obec nebude schopna daný veřejný statek zajistit efektivně, může tuto zodpovědnost přenechat zajistit vyšší vládní úroveň např. kraj nebo stát.³

3.1.1 Obec

Obec je základním článkem lidské společnosti. Základním zákonem obecního zřízení je Zákon o obcích č. 128/2000 Sb. (dále jen zákon o obcích), který upravuje postavení, orgány a působnost obcí. Obec je v tomto zákoně vymezena jako veřejnoprávní korporace s vlastními právy a povinnostmi, s vlastním majetkem. Musí náležitě pečovat o potřeby svých občanů a o všestranný rozvoj svého území.⁴

V rámci EU má Česká republika velký počet menších obcí, což není po ekonomické stránce úplně ideální. Menší obce nejsou schopny plně zabezpečovat určité agendy jim svěřené. K 31. 12. 2020 je celkový počet obcí 6258.

¹ ÚSTAVA ČR, HLAVA SEDMÁ, čl. 100

² PEKOVÁ, 2011, str.20

³ DAFFLON, 2006, str. 271

⁴ Zákon č. 128/2000 Sb.

Tabulka 1 Počet obcí podle počtu obyvatel

<i>obyvatelé</i>	<i>obce</i>
0-199	1400
200-499	1990
500-999	1373
1 000-1 999	782
2 000-4 999	441
5 000-9 999	143
10 000-19 999	68
20 000-49 999	43
50 000-99 999	12
nad 100 tis.	6
celkem	6258

Zdroj: ČSÚ

V právním smyslu je obec tvořena třemi základními znaky:

- 1) katastrálním územím,
- 2) občany České republiky – s trvalým pobytem v obci nebo občany s čestným občanstvím, vlastníci nemovitostí, právnické osoby a podnikatelé,
- 3) samosprávou (působností) ⁵

3.1.2 Působnost a orgány obce

Samostatná působnost obce

Samostatná působnost obce je zaručena Ústavou ČR a stát může do pravomocí obce zasahovat jen z důvodu ochrany zákona a jen zákonně stanoveným způsobem. Jedná se o subjektivní právo obce na vlastní majetek, hospodaření dle vlastního rozpočtu, záležitosti, které jsou v zájmu obce a občanů.⁶

K výkonu samosprávy obec využívá různé nástroje, např. vydává obecně závazné vyhlášky obce na základě, kterých zabezpečuje místní záležitosti, vydává správní rozhodnutí, zakládá a zřizuje organizační složky obce a právnické osoby, hospodaří s vlastním rozpočtem a obecním majetkem.

⁵ PEKOVÁ, 2011, str.341

⁶ ROK V OBCE, Samostatná působnost obce [online]

Přenesená působnost obce

Zákon o obcích obce rozlišuje podle rozsahu přenesené působnosti do třech kategorií. Obec I. typu s tzv. běžným obecním úřadem vykonávající základní rozsah státní správy. Obec II. typu s pověřeným obecním úřadem a obec III. typu s rozšířenou působností. Obce II. a III. typu vykonávají v rozsahu svěřeném zákonem i úkoly státní správy nejen na vlastním území, ale i pro další obce ve správním obvodu pověřeného obecního úřadu. Obce s rozšířenou působností bývají většinou větší města s velkým správním obvodem, který je určen na základě Vyhlášky Ministerstva vnitra ČR č. 388/2002 Sb. Tyto úřady většinou zabezpečují pro „své obce“ agendy stavebního, matričního a živnostenského úřadu, sociálně-právní ochranu dětí, silniční správní a dopravní úřad.

Orgány obce

Nejvyšším orgánem samosprávy obce je zastupitelstvo, které tvoří fyzické osoby volené v komunálních volbách občany na čtyřleté období. Zastupitelstvu jsou vyhrazeny pravomoci na základě §84 a §85 zákona o obcích. Mezi nejzásadnější pravomoci patří schvalování rozpočtu, účetní závěrky a závěrečného účtu obce, rozhodování o majetkových záležitostech, schvalování programu rozvoje obce, vydávat obecně závazné vyhlášky. Dále pak volit a odvolávat z řad zastupitelů starostu, místostarostu a další členy rady obce, zřizovat a rušit výbory obce, zřizovat a rušit příspěvkové organizace a organizační složky obce. Počet členů zastupitelstva je dán zákonem dle počtu obyvatel k 1. lednu roku, ve kterém se konají komunální volby.

Tabulka 2 Stanovení zastupitelů dle počtu obyvatel

<i>obyvatelé</i>	<i>zastupitelé</i>
do 500	5-15
501-3 000	7-15
3 001-10 000	11-25
10 001-50 000	15-35
50 001-150 000	25-45
nad 150 000	35-55

Zdroj: vlastní zpracování (Zákon o obcích)

Výkonným orgánem obce je rada obce tvořená členy zastupitelstva. Počet členů rady nesmí přesahovat 1/3 počtu členů zastupitelstva a musí být vždy lichý. Rada obce se nevolí, pokud má zastupitelstvo méně jak 15 členů. Automatickými členy jsou starosta a místostarosta obce. Radě obce jsou vyhrazeny pravomoci dle zákona nebo dle usnesení

zastupitelstva obce. Jedná se zejména o rozhodování související s hospodařením obce a jejich příspěvkových organizacích, uzavírání nájemních smluv a smluv o výpůjčce, vydává nařízení obce, zřizuje a ruší komise (nejčastěji sociální, kulturní a sportovní), výkonné orgány obecního úřadu, schvaluje organizační řád obecního úřadu a kontroluje plnění úkolů obecním úřadem v samostatné působnosti. Dále připravuje materiály pro jednání zastupitelstva obce a kontroluje plnění usnesení.

Zastupitelstvo dále volí ze svých řad starostu, který zastupuje obec navenek a je nejvyšším představitelem obecního úřadu. Starosta obce je považován za statutární orgán obce. Svolává a řídí jednání zastupitelstva a rady obce, plní funkci zaměstnavatele (přijímá a propouští zaměstnance obce, stanovuje jejich pracovní náplň a plat). Spolu se svým zástupcem, místostarostou, a zaměstnanci obce tvoří obecní úřad. Může být také zřízena funkce tajemníka obecního úřadu. Obecní úřad je určen k výkonu samostatné i přenesené působnosti obce.

Ze zákona povinně zřízené výbory zastupitelstva obce jsou kontrolní a finanční. Funkci plní jako poradní a kontrolní orgány obce. Jejich předsedy a členy volí zastupitelstvo obce. Výbor pro národnostní menšiny musí být zřízen v obci s větším jak 10 % obyvatelstvem hlásícím se k jiné než české národnosti. Nepovinnými výbory obce jsou osadní nebo místní.⁷

3.1.3 Majetek obce

Vlastnictví majetku a možnost s ním nakládat a hospodařit je jedním z ekonomických předpokladů existence územních samospráv. Tato definice je zdůrazněna v Ústavě ČR. Využíváním majetku zabezpečuje územní samosprávný celek veřejné statky, je nástrojem místní a regionální politiky, rozvoje podnikatelské činnosti obcí a veřejného sektoru.⁸

Obce jsou považovány za veřejnoprávní korporace, které vlastní movitý i nemovitý majetek, mohou jej nakupovat a dále s ním nakládat (prodávat, pronajímat, darovat).

Majetkoprávní úkony, které jsou v pravomoci zastupitelstva obce, určuje zákon o obcích. O majetek se musí obec starat s péčí řádného hospodáře, tzn. využívat majetek účelně a hospodárně. Majetek musí být evidován a inventarizován. Jedním z kritérií při pravidelné

⁷ NETOLICKÝ, Rozpočty obcí v naší legislativě [online], 2008, str. 13

⁸ PROVAZNÍKOVÁ, 2015, str. 209

kontrole hospodaření územních samosprávných celků je i část správného hospodaření s majetkem obce.

3.1.4 SIMU – monitoring dluhu a hospodaření obce⁹

SIMU – monitoring dluhu a hospodaření obcí je soustava informativních a monitorujících ukazatelů pro zabezpečení lepšího hospodaření obcí se svěřenými veřejnými prostředky. Na základě předložených finančních a účetních výkazů provádí Ministerstvo financí ČR každoroční výpočet ukazatelů SIMU a následně vyhodnotí jejich stav.

Tabulka 3 SIMU

INFORMATIVNÍ UKAZATELE	MONITORUJÍCÍ UKAZATELE
počet obyvatel obce	podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům (%)
příjem celkem – po konsolidaci	celková (běžná) likvidita
úroky	pravidlo rozpočtové odpovědnosti (%)
uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků	
dluhová služba celkem	
ukazatel dluhové služby (%)	
aktiva celkem	
cizí zdroje	
stav na bankovních účtech celkem	
úvěry a komunální dluhopisy	
přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy	
zadluženost celkem	
podíl zadluženosti na cizích zdrojích (%)	
8leté saldo	
oběžná aktiva	
krátkodobé závazky	

Zdroj: vlastní zpracování (Ministerstvo financí ČR)

Procesní postup monitoringu

Ministerstvo financí ČR provede každý rok v březnu výpočet soustavy informativních a monitorujících ukazatelů a vyhodnotí výsledky výpočtu za pomoci předložených výkazů FIN 2-12 M a Rozvahy sestavené k 31. 12. předešlého roku. Dotčené obce, které nesplňují dané parametry, jsou kontaktovány dopisem ministra financí k vysvětlení neuspokojivého stavu, popř. navržením doporučení, jak dále postupovat.

⁹ MF ČR, Monitoring hospodaření obcí [online]

3.2 Rozpočet obce

Jedním z nejdůležitějších nástrojů k zajištění funkcí a financování územní samosprávy je územní rozpočet. Rozpočty obcí jsou definovány jako decentralizované peněžní fondy, ve kterých jsou promítnuty příjmy získané jak pomocí rozpočtového určení daní, tak i příjmy vytvořené vlastní činností.¹⁰

Obecní rozpočet je finanční plán zastupitelstva obce na rozpočtové období. Musí v něm zohlednit jak plánované příjmy, které mohou ovlivnit minimálně, tak plánované výdaje. Výdaje obecního rozpočtu může zastupitelstvo obce nasměrovat více k cílené částce.

Rozpočet může být chápán jako bilance příjmů a výdajů za kalendářní rok. Pokud se příjmy rovnají výdajům rozpočet nazýváme jako vyrovnaný. V případě vyšších příjmů než výdajů se jedná o přebytkový rozpočet. Finanční přebytek se ponechá na účtu obce. Poslední možností je pak rozpočet deficitní neboli schodkový rozpočet, v kterém výdaje převyšují příjmy. Schodkový rozpočet lze schválit pouze ve výjimečných případech a schodek musí být vždy kryt jinými finančními zdroji, např. přebytkem z předchozích let či úvěrem.

3.2.1 Legislativa

Zákony související s rozpočtovým procesem:

Zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích

Čl. 99 a násl. ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č.347/1997 Sb.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní)

Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole)

¹⁰ PROVAZNÍKOVÁ, 2015, str. 51

Zákon č. 420/2004 Sb., o přezkoumávání hospodaření územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí

Vyhláška č. 412/2021 Sb. o rozpočtové skladbě

Vyhláška č. 5/2014 Sb., o způsobu, termínech a rozsahu údajů předkládaných pro hodnocení plnění rozpočtu.¹¹

3.2.2 Rozpočtový proces a zásady

Finanční řízení obce je stále se opakující proces plánování, realizace, kontroly a aktualizace rozpočtu. Tento proces je svěřen zastupitelstvu obce a každý jednotlivý člen zastupitelstva by měl při schvalování a kontrole rozpočtu dbát na svoji odpovědnost vyplývající ze zákona o obcích a o finanční kontrole: na efektivitu, hospodárnost a účelnost při nakládání s veřejným majetkem.¹²

Podle určení je rozpočet sestavován jako běžný a kapitálový. Běžný rozpočet představuje bilanci provozních příjmů a výdajů, které se každoročně opakují a patří do rozpočtovaného roku. Mezi provozní příjmy řadíme příjmy daňové i nedaňové a přijaté transfery. Mezi provozní výdaje jsou zařazeny výdaje na služby, veřejný pořádek, komunální služby, ostatní běžné výdaje, úroky. Kapitálový rozpočet zahrnuje finance na investiční potřeby, které nejsou spjaté s rozpočtovaným rokem. Řadíme mezi ně příjmy z prodeje majetku, půjček, přebytky běžného rozpočtu, kapitálové dotace z rozpočtové soustavy, dary. Kapitálové výdaje jsou výdaje na investiční akce, dotace jiným rozpočtům, krytí deficitu běžného rozpočtu.¹³

Rozpočtový proces územního samosprávného celku zahrnuje období delší než 1 rok, zpravidla 1,5 až 2 roky. Nejčastěji je tímto procesem pověřen finanční výbor obce ve spolupráci s obecním úřadem. V první řadě si stanoví priority pro dané rozpočtové období včetně analýzy současné ekonomické situace dotčené municipality. Následuje sestavení návrhu rozpočtu, které musí projednat a doporučit nejdříve rada obce, posléze schvaluje zastupitelstvo obce. Návrh rozpočtu musí být nejméně 15 dní před projednáváním zveřejněn vhodným způsobem na úřední a elektronické desce obce.

¹¹ SCHNEIDEROVÁ, 2022, str. 292

¹² PAVLÍK a kol., 2014, str. 53

¹³ PROVAZNÍKOVÁ, 2015, str. 60

V případě neschválení návrhu rozpočtu před 1. lednem rozpočtovaného roku se veškeré hospodaření obce řídí pravidly rozpočtového provizoria.

Prostřednictvím finančního výboru, rady obce a zastupitelstva obce, je kontrolováno plnění schváleného rozpočtu. Po ukončení rozpočtového roku dochází k účetní uzávěrce a sestavení závěrečného účtu obce, který je přehledem hospodaření uplynulého roku. Schvalovací proces je stejný jako u návrhu rozpočtu.

Pro všechny předchozí uvedené fáze sestavování rozpočtu platí společné zásady a pravidla z kterých sestavování vychází:

- 1) zásada každoročního sestavování a schvalování rozpočtu,
- 2) zásada reálnosti a pravdivosti rozpočtu,
- 3) zásada účelovosti,
- 4) zásada úplnosti a jednotnosti rozpočtu,
- 5) zásada dlouhodobé vyrovnanosti,
- 6) zásada publicity¹⁴.

3.2.3 Rozpočtové změny a opatření

Schválený rozpočet územně samosprávného celku má zcela přesně vymezené příjmy a výdaje na jednotlivých paragrafech a položkách. Jednotlivá plnění rozpočtu jsou sledována pomocí výkazu FIN 2–12 M. Žádná obec, ale není schopna definovat příjmy a výdaje zcela přesně, a proto jsou v průběhu rozpočtového roku nutné změny pomocí rozpočtových opatření. Jedná se o přesuny na základě zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Jednotlivé nesoulady plnění rozpočtu a písemné návrhy rozpočtových opatření předkládá obecní úřad nebo finanční výbor obce s podrobným vysvětlením ke schválení radě obce nebo zastupitelstvu obce dle určených pravomocí.

Následně dojde ke změnám v rozpočtu. Rozpočtové opatření bývají ve většině případů, stejně jako rozpočet, zveřejňován na úřední nebo elektronické desce obce.¹⁵

¹⁴ NETOLICKÝ, Zásady v rozpočtovém právu [online], 2009, str.5

¹⁵ NETOLICKÝ, Rozpočty obcí v naší legislativě [online], 2008, str. 37

3.2.4 Rozpočtový výhled

Tento střednědobý finanční plán obce, sestavovaný na období 2 až 5 let, slouží jako pomocný nástroj pro sestavování rozpočtů. Schvalován je zpravidla spolu s rozpočtem na následující rozpočtový rok zastupitelstvem obce a měl by být každoročně aktualizován. Povinně obsahuje základní údaje o příjmech a výdajích: dlouhodobých závazcích a pohledávkách, o finančních zdrojích a dlouhodobých investičních a neinvestičních záměrech. Význam a funkce rozpočtového výhledu jsou především informační, hospodářská, plánovací a rozpočtová.¹⁶

3.2.5 Kontrola a závěrečný účet

Vnitřní kontrola

Kontrolním orgánem zřízeným ze zákona zastupitelstvem obce za účelem sledování správného hospodaření dle schváleného rozpočtu je finanční výbor. Tento výbor má především za úkol provádět kontrolu hospodaření s majetkem a finančními prostředky územního samosprávného celku a nadále plnit další úkoly z finanční oblasti. Závěry pak předkládá radě obce, která je zodpovědná za správné hospodaření se schváleným rozpočtem obce, tzn. plnění rozpočtu. Vývoj hospodaření je sledován odpovědnými pracovníky obce, kteří na nepředvídatelné události upozorní vedení obecního úřadu a následně předloží možné varianty řešení radě obce a zastupitelstvu obce.¹⁷

Vnější kontrola

Tato kontrola je zákonem stanovená povinnost přezkoumání hospodaření obce příslušným krajským úřadem, resp. krajským auditorem. Provádí se na základě zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů a v souladu se zákonem č. 420/2004 Sb., o přezkoumávání hospodaření územních samosprávných celků. O výsledku kontroly se podává Zpráva o výsledku přezkoumání hospodaření, která je součástí závěrečného účtu.

¹⁶ NETOLICKÝ, Rozpočty obcí v naší legislativě [online], 2008, str. 42

¹⁷ PEKOVÁ, 2011, str. 440

Závěrečný účet obce

Na konci účetního období rozpočtovaného roku se vyhodnocuje hospodaření územně samostatného celku prostřednictvím závěrečného účtu, který schvaluje zastupitelstvo obce do 30. 6. následujícího roku. Nejméně 15 dnů před projednáváním závěrečného účtu musí být náležitým způsobem zveřejněn.

Povinné náležitosti jsou definovány v Zákoně č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech.

3.3 Rozpočtová skladba

Jednotné třídění příjmů a výdajů do závazného členění neboli analytický nástroj pro označování příjmů a výdajů veřejných rozpočtů se nazývá rozpočtová skladba. Vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě stanovuje třídění na kapitoly, položky, paragrafy, záznamové, podkladové a prostorové jednotky, nástroje, dílčí průřezové ukazatele, akce, účely, množiny nebo podmnožiny a účelové znaky.¹⁸ V podstatě se jedná o systém kódů, které jsou přiřazovány jednotlivým finančním transakcím. Kód umožňuje v případě místních rozpočtů zjistit, o jaký typ peněžní operace se jedná.¹⁹

Rozpočtová skladba využívá čtyři základní druhy třídění příjmů a výdajů:

- I. Kapitální třídění – povinné pouze u státního rozpočtu, pro územní samosprávu je nepovinné.
- II. Druhé třídění – jedná se o základní třídění, které se týká veškerých peněžních operací: příjmů, výdajů a financování, tzv. položky rozpočtu.
- III. Odvětvové třídění – třídění veškerých výdajů, nedaňových a kapitálových příjmů, tzv. paragrafy v rozpočtu.

- Třídíme je do šesti skupin:
- 1) zemědělství a lesní hospodářství
 - 2) průmyslová a ost. odvětví hospodářství
 - 3) služby pro obyvatelstvo
 - 4) sociální věci a politika zaměstnanosti
 - 5) bezpečnost státu a právní ochrana
 - 6) všeobecná veřejná správa a služby

¹⁸ Vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě

¹⁹ CÍSAŘOVÁ, PAVEL, Průvodce komunálními rozpočty[online], 2008, str. 39

- IV. Konsolidační třídění – třídění příjmů a výdajů na konsolidační jednotky. Účel tohoto třídění je zamezení případných duplicit při korekci příjmů a výdajů, zejména při převodech peněz mezi bankovními účty územních samosprávných celků.²⁰

3.3.1 Příjmy územních rozpočtů

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, základním tříděním rozpočtové skladby územních samosprávných celků je druhové třídění. Příjmy územních rozpočtů dělíme na příjmy: 1) daňové, 2) nedaňové, 3) transfery a dotace a 4) kapitálové příjmy. Dále je můžeme členit i na nenávratné a návratné příjmy, které budou zmíněny v dalších odstavcích.

Nenávratné příjmy územních rozpočtů patří mezi nejdůležitější zdroje financování veřejného sektoru. Tvoří největší část příjmů územních rozpočtů. Představují finanční vztahy tvorby obecních rozpočtů na principu nenávratnosti, neekvivalentnosti a nedobrovolnosti.²¹

Patří mezi ně:

1) Daňové příjmy

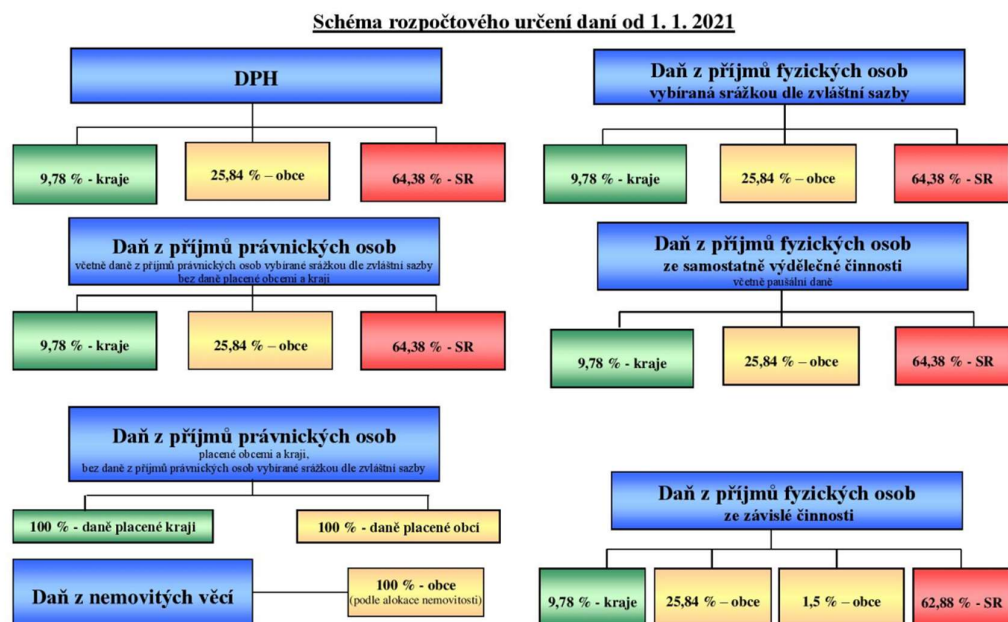
Nejvýznamnějším zdrojem daňových příjmů obcí představuje výnos z rozpočtového určení daní dle Zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (dále zákon o rozpočtovém určení daní). Jedná se o příjem ze sdílených daní (DPH, DPPO, DPFO) a svěřených daní (daň z nemovitých věcí). Dle aplikace MF ČR Mon1tor státní pokladny je již několik let nejvýnosnější daní daň z přidané hodnoty následovanou daní z příjmů fyzických a právnických osob.

²⁰ PROVAZNÍKOVÁ, 2015, str. 101

²¹ PEKOVÁ, 2011, str. 238

Na obr. č. 1 je zobrazeno aktuální schéma rozdělení daní jednotlivým územním samosprávným celkům:

Obrázek 1 Schéma RUD v roce 2021

Zdroj: Finanční správa ČR

V následující tabulce je zobrazeno porovnání podílu obcí na sdílených daních v letech 2018 a 2021, ze kterého je patrné, že došlo k navýšení pro obce a kraje.

Tabulka 4 Porovnání vybraných daní dle RUD v roce 2018 a 2021

daň	určení	2018	2021
DPH	kraje	8,92 %	9,78 %
	obec	23,58 %	25,84 %
	stát	67,50 %	64,38 %
DPPO	kraje	8,92 %	9,78 %
	obec	23,58 %	25,84 %
	stát	67,50 %	64,38 %
DPFO	kraje	8,92 %	9,78 %
	srážková daň	23,58 %	25,84 %
	stát	67,50 %	64,38 %

Zdroj: vlastní zpracování (Finanční správa ČR)

Mezi další daňové příjmy obcí řadíme i místní poplatky z vybraných činností a služeb, které podléhají Zákonu č. 565/1990 Sb., České národní rady o místních poplatcích.

Tyto příjmy jsou v pravomoci obce a jedná se o poplatky:

- 1) ze psů,
- 2) z pobytu,
- 3) za užívání veřejného prostranství,
- 4) ze vstupného,
- 5) za povolení k vjezdu s motorovým vozidlem do vybraných míst a částí měst,
- 6) poplatků za zhodnocení stavebního pozemku možností jeho připojení na stavbu vodovodu nebo kanalizace,
- 7) za komunální odpad.²²

Posledním z daňových příjmů obcí jsou správní poplatky vyjmenované v Zákoně č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích. Jedná se například o vydání rybářského lístku, vydání paměťové karty řidiče apod.²³

2) Nedaňové příjmy

Jsou to zejména příjmy z občanskoprávních vztahů, kterými jsou příjmy organizace za to, že splnila nebo splní povinnost něco dát, něco konat, něčeho se zdržet nebo něco strpět (§1789 občanského zákoníku) ve prospěch toho, kdo platí, nebo jím jednotlivě určených osob.²⁴ Většinou se jedná o příjmy z pronájmu, ze služeb (knihovny, pečovatelské služby), z hospodářské činnosti (vodné, stočné apod.), pokuty, příjmy z prodeje zboží apod.

3) Transfery a dotace

V rámci financování místních samospráv jsou využívány četné dotační tituly a transfery. Jedná se po daňových příjmech o druhý nejvýnosnější zdroj financování obcí.²⁵

K financování výkonu přenesené působnosti obce, vyjma správních poplatků, částečně využívají zejména dotace. Mimo těchto dotací jsou obcím vypláceny převážně účelové dotace, které se rozlišují na běžné a kapitálové. Běžné dotace jsou určeny na financování

²² Zákon č. 565/1990 Sb., České národní rady o místních poplatcích

²³ SCHNEIDEROVÁ, 2021, str. 65

²⁴ SCHNEIDEROVÁ, 2021, str. 71

²⁵ KRUNTORÁDOVÁ, 2015, str. 77

provozních potřeb, kapitálové naopak na financování investičních akcí. Zvlášť bez kapitálových dotací by obce nemohli zajistit standard poskytovaných veřejných statků. Nárokové dotace jsou obcím vypláceny automaticky na základě schváleného zákona o státním rozpočtu za příslušný rok, nenárokové dotace podléhají specifické žádosti podanou obcí.²⁶

Typy institucí, pod které dotace spadají:

- 1) MINISTERSTVA – např. MF ČR: nárokové dotace v rámci tzv. souhrnného finančního vztahu státního rozpočtu obcím v úhrnech po jednotlivých krajích.
MMR ČR: dotace z tohoto ministerstva se zaměřují na podporu a rozvoj regionů, cestovní ruch, bydlení, podporu územního plánování.
MŠMT ČR: podpora vzdělávání, MK ČR: ochrana kulturních a historických památek a další.
- 2) STÁTNÍ FONDY – mezi základní fondy patří: Státní zemědělský intervenční fond, Státní fond dopravní infrastruktury, Státní fond životního prostředí a státní fond podpory investic.
- 3) EVROPSKÉ FONDY – Evropské strukturální a investiční fondy.

Transfery tvoří významnou část příjmů rozpočtů územní samosprávy, zejména obcí, protože plná finanční soběstačnost municipálních rozpočtů je nereálná.²⁷

4) Kapitálové příjmy

Tvoří zanedbatelnou část rozpočtu obce. Jedná se o příjmy z prodeje dlouhodobého majetku a ostatní kapitálové příjmy, např. přijaté dary a příspěvky na pořízení dlouhodobého majetku.

Návratné příjmy územních rozpočtů slouží zejména na financování dlouhodobých investic. Patří sem návratné finanční výpomoci a půjčky ze státního rozpočtu a ze státních fondů, bankovní úvěry a výnosy z emitovaných komunálních dluhopisů.

²⁶ PROVAZNÍKOVA, 2015, str. 135

²⁷ PEKOVÁ, 2011, str. 261

3.3.2 Výdaje územních rozpočtů

Stejně jako příjmy obcí i výdaje můžeme členit z mnoha různých hledisek. Mezi závazné členění patří dělení výdajů dle rozpočtové skladby na druhové a odvětvové.

Základním ekonomickým členěním je druhové rozlišení běžných a kapitálových výdajů. Běžné výdaje jsou neinvestiční, každoročně se opakující provozní výdaje, do kterých můžeme zahrnout i provozní dotace poskytované vlastním příspěvkovým organizacím. Dále je členíme na neinvestiční nákupy představující služby, energie, nákup materiálu, úroky. Platy a odměny členům zastupitelstva, neinvestiční transfery neziskovým organizacím a obyvatelstvu.

Oproti tomu kapitálové výdaje jsou určeny k investičnímu financování majetku a půjček (na financování investic) přesahující období jednoho roku. Dále ho členíme na pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku.

Třídění výdajů podle účelu použití vydaných prostředků se nazývá odvětvové. Zde se jedná o třídění do šesti základních oblastí:

- 1) průmyslová a ostatní odvětví hospodářství,
- 2) zemědělství, lesní hospodářství a rybářství,
- 3) služby pro obyvatelstvo,
- 4) sociální věci a politika zaměstnanosti,
- 5) bezpečnost státu a právní ochrana,
- 6) všeobecná veřejná správa a služby.

Z hlediska praktického a rozpočtového plánování členíme výdaje na plánované a neplánované. Plánované výdaje lze převážně určit předem. Většinou jde o mandatorní výdaje spojené s provozem a výkonem samostatné a přenesené působnosti. Tyto výdaje musí územní samosprávný celek vynaložit za každých okolností. Neplánované výdaje jsou náhodné výdaje, které v rozpočtu nelze objektivně odhadnout. Patří sem například odstraňování škod způsobených živelními pohromami, výdaje spojené s koronavirovou situací apod.)²⁸

²⁸ PROVAZNÍKOVA, 2015, str. 198

3.4 Finanční analýza

Finanční analýza představuje metodu, s jejíž pomocí můžeme porovnávat získané údaje a rozšiřovat její vypovídající schopnost. Promítá se zde finanční hodnocení minulosti, současnosti a předpoklad budoucnosti. Je významná pro zkvalitnění finančního rozhodování územní samosprávy a důležitým nástrojem finančního řízení. Představuje rozbor údajů, jejichž prvotním a hlavním zdrojem je finanční účetnictví a účetní výkazy (rozvaha, výkaz zisku a ztráty, přehled o peněžních tocích, příloha účetní závěrky).²⁹ Do dalších zdrojů můžeme zahrnout i ekonomické statistiky, auditorské a výroční zprávy.

3.4.1 Metody a ukazatele finanční analýzy

Metody finanční analýzy

K základním metodám finanční analýzy patří:

- 1) analýza absolutních (stavových) ukazatelů zaměřená na majetkovou a finanční strukturu: členěná na horizontální (analýza trendů) a vertikální (procentní rozbor dílčích položek rozvahy) analýzu.
- 2) Analýza tokových ukazatelů: analýza výnosů, nákladů, zisku a cash flow také s použitím horizontální a vertikální analýzy.
- 3) Analýza rozdílových ukazatelů: určuje čistý pracovní kapitál.
- 4) Analýza poměrových ukazatelů: analýza likvidity, rentability, aktivity, zadluženosti, produktivity atd.
- 5) Analýza soustav ukazatelů: vliv dílčích aspektů finanční situace na souhrnný ukazatel hodnocení.
- 6) Souhrnný ukazatel hospodaření: souhrnné zhodnocení finančního zdraví podniku.³⁰

²⁹ MÁČE, 2005, str. 23

³⁰ KNÁPKOVÁ, PAVELKOVÁ, REMEŠ, ŠTEKER, 2017, str. 65

Finanční analýza u municipálních jednotek má za hlavní úkol posouzení finančního zdraví daného samosprávného celku. K dalšímu určení metod je nutné znát cílovou skupinu pro kterou je finanční analýza tvořena.³¹ V případě nižších územně samosprávných celků se jedná o 3 skupiny:

- 1) vedení: (starosta, místostarosta, zastupitelé): finanční analýza zahrnující především řízení zdrojů pro financování rozvoje obce a investičních potřeb včetně provozní analýzy obce,
- 2) občané: finanční analýza zahrnující kritéria pro stabilitu a udržitelnost obce pro zajišťování stávajících služeb pro občany a zároveň zajištění zdrojů pro další rozvoj,
- 3) věřitelé a kontrolní orgány: v tomto případě je hlavním účelem finanční analýzy určení likvidity, zadluženosti obce a rozpočtové odpovědnosti.

Ukazatele finanční analýzy

Základem výše uvedených metod finanční analýzy jsou finanční ukazatele, které představují položky účetních výkazů nebo čísla z nich vyplývající. Důležitým rozlišením je i časové hledisko na stavové a tokové veličiny. Stavová veličina představuje přesně určitý časový okamžik zastoupena daty z rozvahy. Toková veličina zase určitý časový interval s daty z výkazu zisku a ztrát. Objektivní výsledky jsou zajištěny vytvořením kvalitně vedené časové řady. Čím delší je posuzovaná doba, tím více informací je získáno a analýza je přesnější.³²

V oblasti finanční analýzy municipální sféry patří mezi nejvíce vypovídající poměrové ukazatele, a to z důvodu možnosti výpočtu z účetních výkazů:

- 1) ukazatelé salda rozpočtu³³

Saldo provozního rozpočtu – jedná se o rozdíl mezi celkovými běžnými příjmy a výdaji včetně případných splátek jistin plynoucích z úvěrů. Ve výsledku by měl být vždy provozní přebytek tzn. kladný rozdíl.

³¹ RŮČKOVÁ, 2019, str. 13

³² RŮČKOVÁ, 2019, str. 43,44

³³ OBROVSKÝ, Jak připravovat rozpočet obce [online]

Index provozních úspor – jedná se o poměr salda provozního rozpočtu k běžným příjmům a výsledkem je využití provozních prostředků ke krytí investičních záměrů jednotky. Optimální hodnota ukazatele je 20 %, minimální hodnota 10 %.

2) ukazatelé likvidity³⁴

Likvidita municipální účetní jednotky představuje schopnost uhradit včas finanční závazky ze svých likvidních prostředků.

likvidita I. stupně – okamžitá likvidita – znázorňuje okamžitou schopnost plnit své krátkodobé závazky pomocí hotovosti, bankovními prostředky, cennými papíry apod.

$$\text{Okamžitá likvidita} = \frac{\text{finanční majetek}}{\text{krátkodobé závazky}}$$

Doporučená hodnota tohoto ukazatele má být v rozmezí 0,2 - 0,5. Nižší hodnota značí sníženou schopnost hradit své krátkodobé závazky. V případě municipalit by neměla hodnota klesnout pod 1.

likvidita II. stupně – pohotová likvidita – eliminuje vliv zásob oběžných aktiv na ukazatele likvidity.

$$\text{Pohotová likvidita} = \frac{\text{pohledávky} + \text{finanční majetek}}{\text{krátkodobé závazky}}$$

Doporučená hodnota tohoto ukazatele má být v intervalu 1 – 1,5.

likvidita III. stupně – běžná likvidita (celková) – udává kolikrát jsou krátkodobé závazky kryty oběžnými aktivy. Čím vyšší je hodnota ukazatele, tím vyšší je platební schopnost = likvidita.

$$\text{Běžná likvidita} = \frac{\text{oběžná aktiva}}{\text{krátkodobé závazky}}$$

³⁴ MÁČE, 2005, str. 34, RŮČKOVÁ, 2019, str. 57

Doporučená hodnota se nachází v intervalu 1,5 – 2,5. Tento ukazatel je součástí monitorujících ukazatelů monitoringu hospodaření obcí SIMU. Hodnotící škála tohoto ukazatele pro municipality je přísnější. Hodnota by neměla klesnout pod 1, v tomto případě by se jednalo o velmi nízkou celkovou likviditu obce. Interval 1-5 značí přiměřenou celkovou likviditu obce. Hodnota nad 5 značí vysokou likviditu.³⁵

3) ukazatelé zadluženosti

Ukazatelé zadluženosti znázorňují míru využití cizích zdrojů k financování vlastního majetku.

Celková zadluženost – koeficient věřitelského rizika – Jedná se o míru krytí majetku s použitím cizích zdrojů. Je součástí monitorujících ukazatelů monitoringu hospodaření obcí SIMU.

$$\text{Celková zadluženost v} = \frac{\text{cizí zdroje}}{\text{celková aktiva}}$$

Věřitelé upřednostňují nižší hodnotu ukazatele (nižší míra zadluženosti). V případě SIMU nesmí hodnota překročit 25 %.

ukazatel dluhové služby – Jedná se o ukazatel, který každoročně Ministerstvo financí vypočítává každé obci a kraji z důvodu sledování zadluženosti municipalit. V případě překročení výše ukazatele nad 30 % musí daná municipalita přijmout náležitá opatření.

$$\text{Ukazatel dluhové služby} = \frac{\text{dluhová služba}}{\text{dluhová základna}} \times 100$$

dluhová služba = zaplacené úroky, splátky jistin a leasingu, uhrazené splátky vydaných dluhopisů

dluhová základna = skutečně dosažené daňové příjmy v tř. 1 a nedaňové příjmy v tř. 2 za kalendářní rok, dotace souhrnného finančního vztahu (prostředky finančního vztahu státního rozpočtu k rozpočtům obcí a krajů)³⁶

³⁵ SLEZSKÁ UNIVERZITA, Finanční stabilita municipalit [online]

³⁶ PROFI PRESS, Regulace zadluženosti obcí a krajů [online]

3.4.2 Rozpočtová odpovědnost³⁷

V roce 2017 vstoupil v platnost Zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti č. 23/2017 Sb., resp. 1. 1. 2018 §17 odst. 3 tohoto zákona. Tímto zákonem Česká republika definovala zásady a principy rozpočtové odpovědnosti zákonem. Zároveň došlo ke změně metodiky monitoringu hospodaření obcí. Do SIMU byl přidán nový ukazatel, pravidlo rozpočtové odpovědnosti pro územně samosprávné celky. Jedná se o primární ukazatel pro hodnocení hospodaření obcí. Výpočet se provádí z podílu dluhu k průměru příjmů za poslední 4 roky a jeho hodnota by neměla překročit 60 %. Výpočet rozpočtové odpovědnosti od roku 2016 nalezneme v aplikaci Ministerstva financí České republiky Mon1tor a je většinou také přílohou k povinnému auditu.

³⁷ MF ČR, Monitoring hospodaření územních samospráv [online]

4 Případová studie obce Smidary

4.1 Obec Smidary

Obec Smidary se nachází v Královéhradeckém kraji, přibližně 6 km severně od Nového Bydžova a přibližně 34 km od krajského města Hradec Králové. První zmínka o obci je ze 14. století, v 16. století byla povýšena na město s vlastním znakem a pečetí, a od roku 1949 jsou Smidary obcí. V 60. letech 20. století postupně docházelo k připojování okolních vesnic. Katastr obce tvoří místní části – Smidary, Loučná Hora, Kříčov, Červeněves, Chotělice a má celkem rozlohu 2797 ha.

K 31. 12. 2020 zde žilo 1506 trvale žijících obyvatel. Z hlediska počtu obyvatel a své rozlohy patří Smidary, ve srovnání s okolními obcemi Novobydžovska, k jedné z větších obcí. Z dlouhodobého hlediska je počet obyvatel stálý. Nevýhodou je klesající počet obyvatel v produktivním věku, a naopak stoupající počet obyvatel v důchodovém věku. Průměrný věk obyvatel je 44,7 let. Toto číslo je mírně nad průměrem Královéhradeckého kraje (43,4 let k 31. 12. 2020).³⁸

Počet obyvatel, resp. mladých rodin, se snaží obec navýšit záměrem nové výstavby rodinných domů. Zpracována je již urbanistická studie na vytipovanou lokalitu a návrh nového Územního plánu Smidar před konečným schválením.

Občanská vybavenost obce je na velmi dobré úrovni. Nalezneme zde nově zrekonstruované zdravotní středisko s lékárnou, základní a mateřskou školu, knihovnu, domov s pečovatelskou službou pro seniory, poštu a sokolovnu, která je místním střediskem kulturního a sportovního života. V obci je také několik obchodů s potravinami a smíšeným zbožím. Bohužel většina služeb je soustředěna pouze do jedné místní části

³⁸ <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2020>

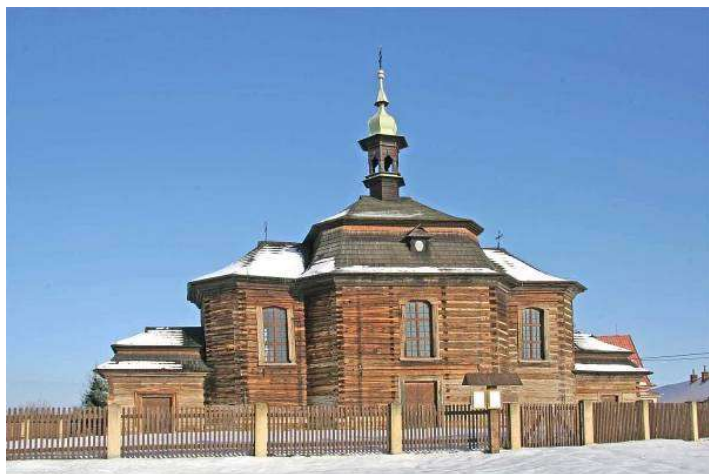
Smidar. Spojení mezi obcemi a většími městy zajišťuje jak autobusová, tak i vlaková doprava. Do budoucna dojde k propojení místních částí stezkami pro pěší a cyklisty.

Ve všech místních částech je základní technická infrastruktura (voda, elektřina, plyn, dešťová kanalizace). Ve Smidarech je nově vybudovaná splašková kanalizace s napojením na čistírnu odpadních vod.

Nemalou zásluhu na rozvoji obce mají i četné neziskové organizace. Nalezneme zde nejen spolky s dlouhodobou historií (jako jsou dobrovolní hasiči, rybářské a chovatelské spolky, sportovní spolky), ale i mladší organizace (turistický spolek, okrašlovací spolek a spolky zabývající se pořádáním volnočasových aktivit zejména pro děti a mládež).

V neposlední řadě je potřeba zmínit i velké množství historických památek nacházejících se na Smidarsku, např. kostel sv. Jiří v Loučné Hoře ze 14. století, kostel sv. Stanislava ve Smidarech, zámek v Chotělicích (v současné době domov sociálních služeb), zámek ve Smidarech (nyní areál chovatelů, dříve budova školy), empírová budova Radnice, Mariánské sloupy, křížky u cest a barokní sochy. Tyto památky se snaží obec udržovat a opravovat zejména z dotačních programů, vlastního financování a z veřejných sbírek.

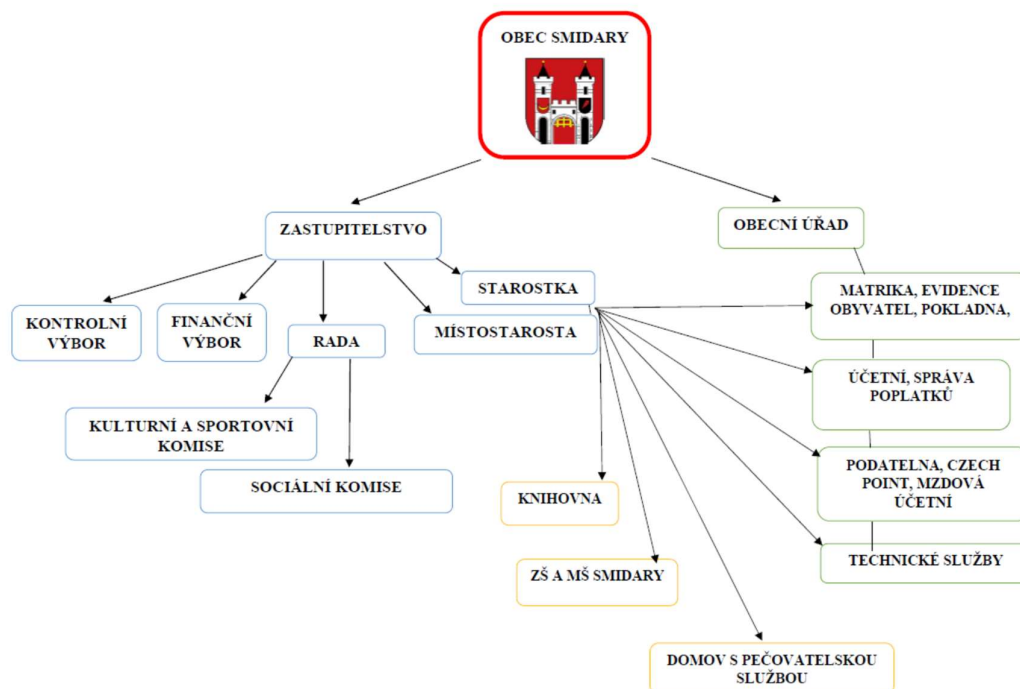
Obrázek 2 Kostel sv. Jiří v Loučné Hoře

Zdroj: vlastní fotografie

4.1.1 Organizační struktura obce

Obrázek 3 Organizační struktura obce Smidary

Zdroj: vlastní zpracování

Organizační strukturu obce Smidary tvoří zastupitelstvo obce a obecní úřad. Obec samostatně spravuje patnáctičlenné zastupitelstvo zvolené v komunálních volbách v roce 2018. Mandáty získalo 7 členů strany Šance pro Smidarsko, 7 členů strany Sdružení nezávislých kandidátů pro Smidarsko a 1 člen strany Nezávislí kandidáti SDH Smidary. Oproti předešlým rokům, kdy měla většinu strana Sdružení nezávislých kandidátů pro Smidarsko, je složení zastupitelstva z jednotlivých stran vyrovnané. Zastupitelstvo obce se schází nejméně jednou za 3 měsíce nebo dříve a má dle Zákona o obcích zřízen povinně Finanční a Kontrolní výbor. Tříčlenný Finanční výbor spolu se starostkou a účetní obce sestavují návrh rozpočtu, který je projednán a schvalován na zasedání rady obce a posléze zastupitelstva obce. Tento výbor následně kontroluje plnění rozpočtu a spolu s účetní předkládá radě obce případné rozpočtové změny a opatření. Kontrolní výbor je také tříčlenný a zpravidla má za úkol dohlížet na plnění vydaných usneseníh, dodržování

právních předpisů jinými výbory a další kontrolou, kterou ho pověří zastupitelstvo obce. V čele úřadu a funkci zástupce obce vykonává starostka a místostarosta obce.

Výkonným orgánem obce je rada, která má 5 členů a schází se každý měsíc nebo dle potřeby. Rada obce vykonává působnost jak samostatnou, tak i přenesenou (v mezích zákona). Mezi její kompetence patří např. schvalování výběrových řízení dle Směrnice o zadávání veřejných zakázek, zabezpečení správného hospodaření obce na základě schváleného rozpočtu, kontrola hospodaření a následné schválení účetní závěrky příspěvkové organizace, uzavírání nájemních smluv a další. Jako své iniciativní a poradní orgány má rada obce zřízení komise – kulturní a sportovní komisi a sociální komisi. Kulturní a sportovní komise zajišťuje v obci veškerý společenský, kulturní a sportovní život. Sociální komise pak eviduje významná životní jubilea občanů a zajišťuje gratulace. Organizuje také místní vítání nově narozených občánků Smidar. Rada obce má dále zřízenou redakční radu pro vydávání obecního zpravodaje s názvem Ozvěny Smidarska.

Smidary se řadí mezi obce I. typu s „běžným“ obecním úřadem, se základním rozsahem státní správy v přenesené působnosti obce.

Obecní úřad má celkem 7 stálých zaměstnanců a další sezónní technické pracovníky dle potřeby. Spravuje matriční úřad pro další okolní obce (Vinary, Šaplava, Ohnišťany).

4.2 Obsahová analýza rozpočtů v letech 2016-2020

V této kapitole bude představena a zhodnocena příjmová a výdajová stránka rozpočtů obce Smidary v letech 2016 až 2020. Zdroji jsou účetní výkazy obce v daných letech (zejména výkaz FIN2-12 M) a informace ze specializovaného informačního portálu Ministerstva financí MONITOR.

Analýza je zahájena v následující tabulce rozbořem účetní bilance rozpočtů v letech 2016 až 2020.

Tabulka 5 Účetní bilance rozpočtů obce v letech 2016-2020 (v tis. Kč)

	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Příjmy (SR)</i>	18 353,00	20 864,00	23 162,00	88 010,00	63 647,00
<i>Výdaje (SR)</i>	18 353,00	20 864,00	27 523,00	86 010,00	73 008,00
<i>Saldo (SR)</i>	0,00	0,00	-4 361,00	2 000,00	-9 361,00
<i>Příjmy (ZÚ)</i>	25 098,00	27 271,00	67 905,00	47 996,00	43 786,00
<i>Výdaje (ZÚ)</i>	17 176,00	17 523,00	86 205,00	45 405,00	63 975,00
<i>Saldo (ZÚ)</i>	7 922,00	9 748,00	-18 300,00	2 591,00	-20 189,00

SR = schválený rozpočet

ZÚ = závěrečný účet

Zdroj: vlastní zpracování (účetní výkazy obce Smidary 2016-2020)

V Tabulce č. 5 můžeme sledovat předpokládaný (schválený rozpočet) a skutečný vývoj (závěrečný účet) příjmů a výdajů obecního rozpočtu v jednotlivých letech. Rozpočty v letech 2016 a 2017 byly schvalovány jako vyrovnané. Na konci účetního období 2016 a 2017 byl rozpočet přebytkový. Příjmy v roce 2016 vzrostly oproti předpokladu o necelých 37 % a v roce 2017 o 31 %. Výdaje naopak klesly, a to v roce 2016 o 6,5 % a v roce 2017 dokonce o 16 %.

Následující roky byly u schvalování rozpočtů výrazně ovlivněny záměrem výstavby čistírnou odpadních vod a splaškové kanalizace.

Rozpočet pro rok 2018 byl schválen jako schodkový s předpokládaným krytím z přebytků minulých let a bankovního úvěru uzavřeným v roce 2017. Výrazný rozdíl schváleného a skutečného příjmu byl způsoben přijetím investičního transferu ze státního rozpočtu a kraje ve výši 37,9 mil. Kč. Tato částka nebyla ve schvalovacím procesu vůbec rozpočtována.

Na straně výdajů bylo na výstavbu kanalizace a ČOV Smidary rozpočtováno pouze 5,6 mil. Kč. Skutečné výdaje pak činily 53,3 mil. Kč.

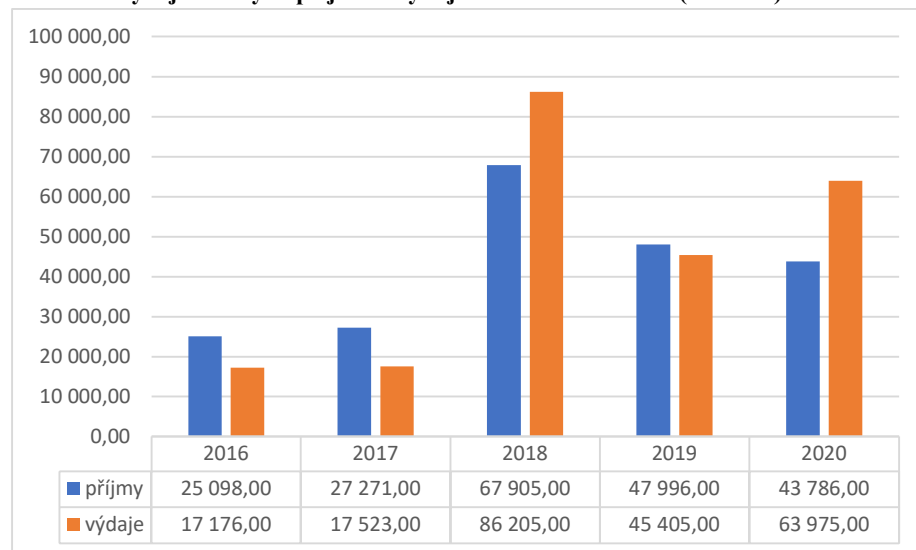
Ve schvalovacím procesu rozpočtu pro rok 2019 bylo již zohledněno další financování dokončení výstavby ČOV a zahájení výstavby kanalizace v dalších místních částech Smidar.

Rozpočet byl schválen jako přebytkový. Skutečné účetní hodnoty příjmů a výdajů k 31. 12. 2019 byly ovlivněny přesunutím dokončení investičních akcí na rok 2020, nicméně rozpočet byl i nadále přebytkový.

Rozpočet roku 2020 byl schválen jako schodkový, kryt opět přebytkem z předchozích let a přijetím dalšího bankovního úvěru. V tomto roce se neuskutečnilo předpokládané přijetí dotace na zateplení místní sokolovny. Z důvodu zjištění havarijního stavu budovy se upustilo od předpokládaného záměru zateplení a přistoupilo se ke kompletní rekonstrukci vnitřních prostor budovy bez využití dotačních titulů. Tato investiční akce byla financována pouze z vlastních zdrojů obce. Převážně z tohoto důvodu byl ke konci roku 2020 schodek rozpočtu ve výši 20,189 mil. Kč.

Následující graf znázorňuje vývoj celkových příjmů a výdajů v popisovaných letech. Došlo k výraznému navýšení finančních prostředků jak na straně příjmů, tak i výdajů.

Graf 1 Vývoj celkových příjmů a výdajů v letech 2016-2020 (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování (účetní výkazy obce Smidary 2016-2020)

Ve spojitosti s příjmy a výdaji územně samosprávného celku stojí za zmínku i podíl trvale žijících obyvatel v různých místních částech. Vzhledem k tomu, že nelze přesně vyčíslit počet obyvatel, kteří nejsou hlášeni k trvalému pobytu v obci, je dále uváděn počet dle čísel popisných nemovitostí určených k bydlení nebo rekreaci. Zdrojově byly použity údaje dle přihlášek k likvidaci komunálního odpadu v obci.

Tabulka č. 6 zobrazuje poměr čísel popisných budov s trvale žijícími obyvateli k budovám sloužícím většinou chatařům k rekreaci.

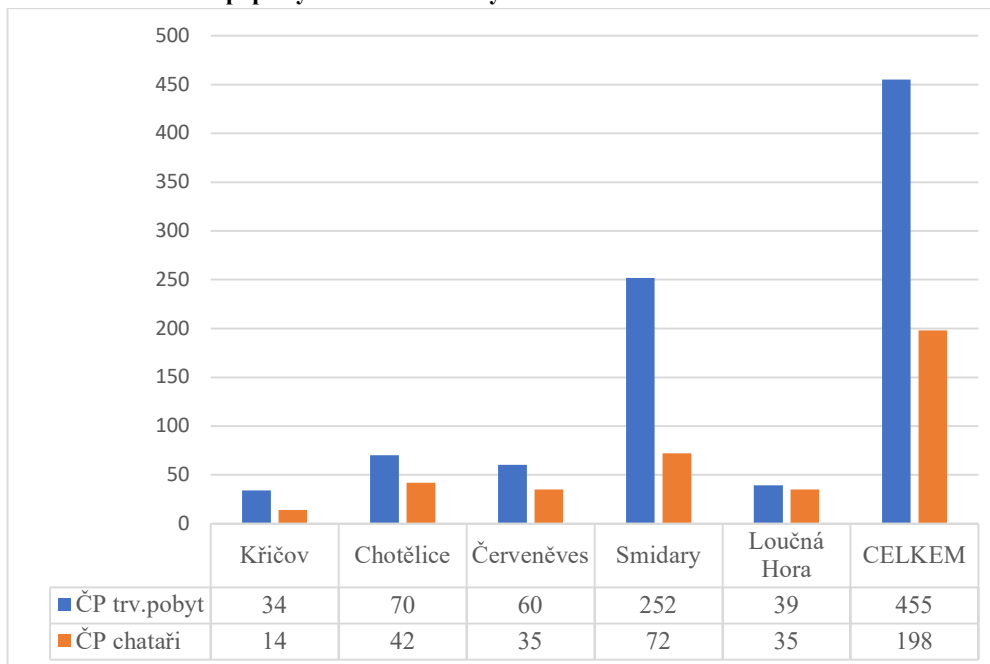
Tabulka 6 Poměr čísel popisných trvale žijících obyvatel a chatařů

	ČP trvalý pobyt	ČP chataři
Kříčov	70,83 %	29,17 %
Chotělice	62,50 %	37,50 %
Červeněves	63,16 %	36,84 %
Smidary	77,78 %	22,22 %
Loučná Hora	52,70 %	47,30 %
CELKEM	69,68 %	30,32 %

Zdroj: vlastní zpracování (dle podkladů OÚ Smidary)

Následující graf znázorňuje počet čísel popisných rozdělených dle užívání k trvalému pobytu a k rekreaci (chataři).

Graf 2 Počet čísel popisných v obci Smidary k 31. 12. 2020

Zdroj: vlastní zpracování (dle podkladů z OÚ Smidary)

4.2.1 Příjmy obce a jejich vývoj

Pro detailnější analýzu příjmů v letech 2016–2020 je potřeba provést základní třídění na příjmy běžné a kapitálové. Tabulka základního dělení u obce Smidary jednoznačně ukazuje na převládající podíl běžných příjmů. Kapitálové příjmy, zahrnující prodej pozemků a prodej hmotného dlouhodobého majetku, mají zanedbatelný podíl.

Tabulka 7 Základní dělení celkových příjmů v letech 2016-2020

DRUH PŘÍJMU	2016		2017		2018		2019		2020	
	Kč (v tis.)	podíl na celku	Kč (v tis.)	podíl na celku	Kč (v tis.)	podíl na celku	Kč (v tis.)	podíl na celku	Kč (v tis.)	podíl na celku
běžné příjmy	24 453	97,43 %	27 090	99,34 %	67 596	99,54 %	47 947	99,90 %	43 772	99,97 %
kapitálové příjmy	645	2,57 %	181	0,66 %	309	0,46 %	49	0,10 %	14	0,03 %
příjmy celkem	25 098	100 %	27 271	100 %	67 905	100 %	47 996	100 %	43 786	100 %

Zdroj: vlastní zpracování (účetní výkazy obce Smidary 2016-2020)

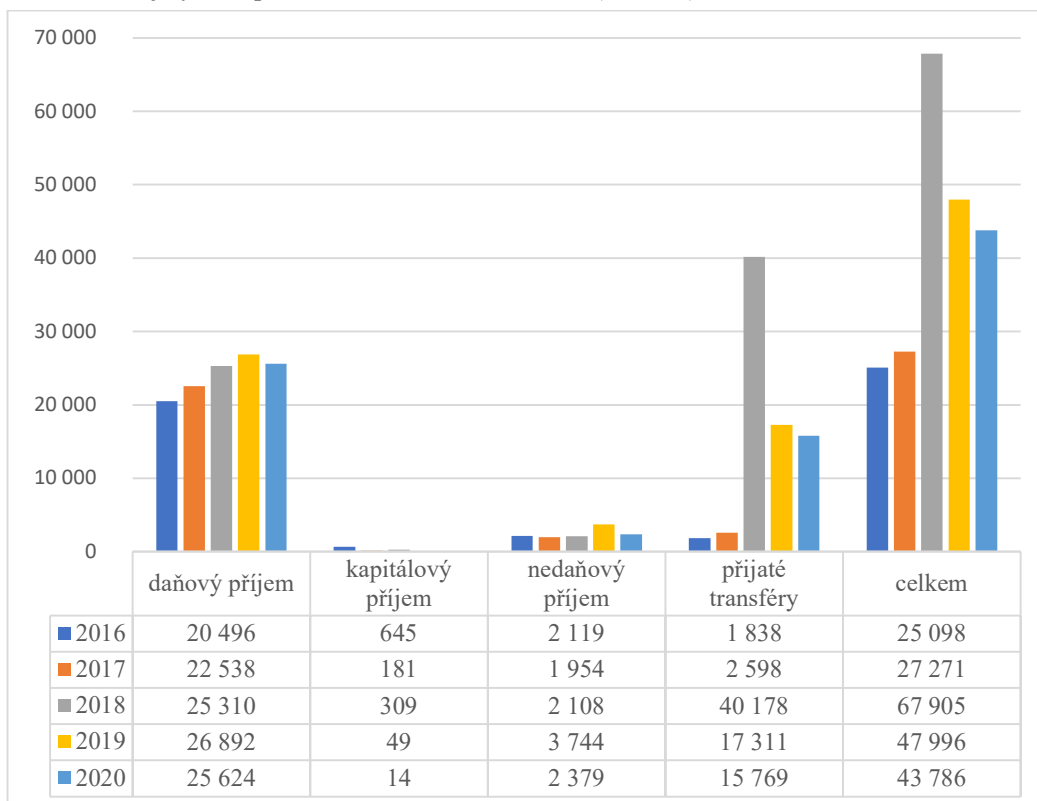
Členěním příjmů podle druhu dojde k porovnání u jednotlivých položek V tabulce č. 8 je zobrazen výrazně převládající příjem plynoucí z daňových příjmů obce. Pouze v roce 2018 došlo důsledkem přijetí dotace ze státního a krajského rozpočtu ke změně, a to převládajícím příjmem z přijatého transferu ve výši 37,9 mil. Kč.

Tabulka 8 Podíl na celkových příjmech v letech 2016-2020

DRUH PŘÍJMU	2016	2017	2018	2019	2020
daňový příjem	81,66 %	82,64 %	37,27 %	56,03 %	58,52 %
kapitálový příjem	2,57 %	0,66 %	0,46 %	0,10 %	0,03 %
nedaňový příjem	8,44 %	7,17 %	3,10 %	7,80 %	5,43 %
přijaté transfery	7,32 %	9,53 %	59,17 %	36,07 %	36,01 %

Zdroj: vlastní zpracování (účetní výkazy obce Smidary 2016-2020)

Graf 3 Příjmy obce podle druhu v letech 2016-2020 (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování (MONITOR)

Daňové příjmy obce jsou víceméně stabilní s mírně stoupající tendencí, kterou narušil až rok 2020. Ve všech zmíněných letech má největší podíl na příjmech *daň z přidané hodnoty*. V roce 2016 byl příjem z této daně 8 mil. Kč, v roce 2017 již 9 mil. Kč. Od roku 2018, kdy došlo dle Zákona o rozpočtovém určení daní č. 243/2000 Sb., ke zvýšení o 2,75 %, se tento příjem pohybuje okolo 11 mil. Kč (včetně roku 2020).

Dále se mezi významné daňové příjmy obce řadí *daň z příjmu fyzických osob – plátcí* (průměrný příjem za dané období okolo 4-5 mil. Kč se vzrůstající tendencí) a *daň z příjmů právnických osob* (kde je v roce 2020 jediný znatelný propad o 1 mil. Kč, který má vliv na celkovou částku daňových příjmů).

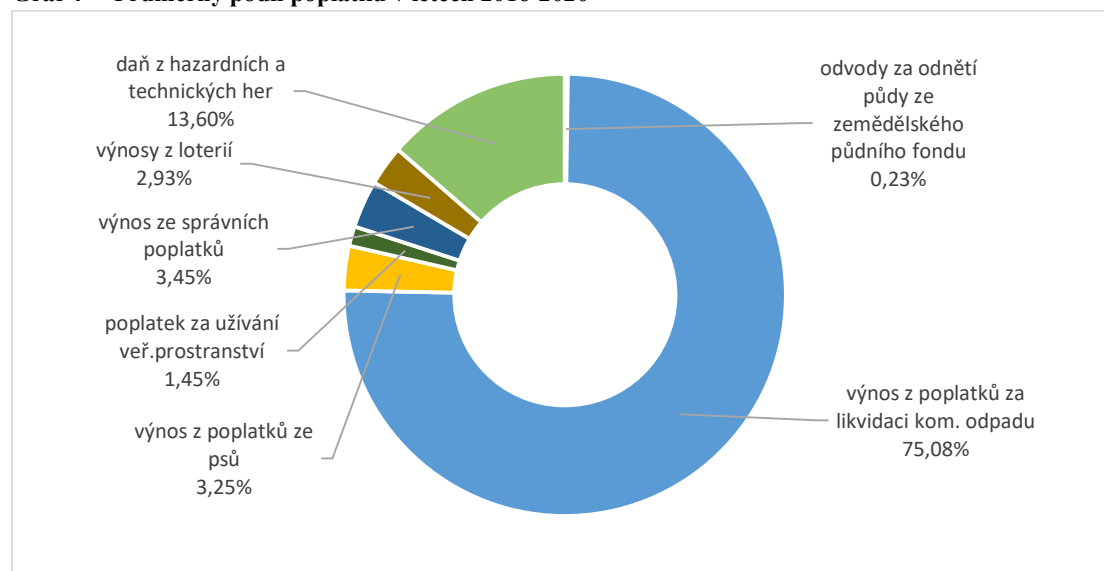
Daň z nemovitosti se v daných letech nemění a je na průměrné částce 2,5 mil. Kč. Další daňové příjmy jsou do 1 mil. Kč, a to *daň z příjmu FO – poplatníci*, *daň z příjmů FO – srážková daň* a *daň z příjmu PO za obce*.

Pokles daňových příjmů obce v roce 2020 částečně vyrovnal tzv. kompenzační bonus dle zákona č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS COV-2 8/2020 ve výši 1,9 mil. Kč zahrnutý

v přijatých transferech. Jednalo se o poskytnutí jednorázového nenávratného příspěvku ze státního rozpočtu. Výše příspěvku vycházela z částky 1.250, -- Kč a počtu obyvatel obce podle bilance obyvatel ČR zpracované ČSÚ k 1.1.2020.

Daňové příjmy jsou tvořeny také *místními a správními poplatky*. Jejich průměrný podíl je znázorněn v grafu č. 4. Největší zastoupení má místní poplatek za komunální odpad. Obec se snaží poplatek nezvyšovat a občané tak hradí 40 % nákladů na vývoz komunálního odpadu v obci.

Graf 4 Průměrný podíl poplatků v letech 2016-2020

Zdroj: vlastní zpracování (účetní výkazy obce Smidary 2016-2020)

Kapitálový příjem je v rozpočtech obce Smidary zanedbatelný a je tvořen pouze *prodejem pozemků* s výjimkou roku 2018, kdy došlo i k *prodeji dlouhodobého hmotného majetku*.

Nedaňový příjem obce tvoří tzv. *příjmy z vlastní činnosti*. Jedná se například o příjmy z poskytování služeb a výrobků, příjmy z pronájmů a výnosy z finančního majetku.

Velkou část nedaňových příjmů v průměru 33,75 % tvoří *pronájem pozemků* (většinou zemědělské půdy). Dalším významným nedaňovým příjmem jsou *výnosy z nájemného*, které v průměru tvoří 28,77 %. Zahrnuje pronájem nebytových prostor ve zdravotním středisku, pronájem bytů v domově s pečovatelskou službou, pronájem sálu a hostince v místní sokolovně. Jedná se o stabilní příjmy obce. Třetí významnou položkou s průměrným podílem 18,29 % jsou *příjmy z poskytování služeb a výrobků*. Zahrnuje

pečovatelskou službu, knihovnu, pohřebnictví a ostatní činnost místní správy. V roce 2020 je již v příjmu započítáno i stočné. Lze předpokládat, že tato příjmová položka bude v dalších letech výrazně stoupat.

Další nedaňové příjmy z Tabulky č. 9 mají průměrný podíl na celku nedaňových příjmů pod 10 %.

Tabulka 9 Nedaňové příjmy v letech 2016–2020 (v Kč)

	2016	2017	2018	2019	2020	celkem
Ost. přijaté vratky transferů a podobné příjmy	337 700,00		62 597,86	142 616,23	181 407,96	724 322,05
výnosy z nájemného	611 503,00	620 498,00	639 557,00	626 311,00	591 837,00	3 089 706,00
výnosy z nájemného	601 398,00	748 110,00	764 883,00	758 477,00	751 938,80	3 624 806,80
využití a zneškodnění odpadů	124 357,50	171 084,50	220 733,50	242 628,50	275 640,00	1 034 444,00
příjmy z poskytování služeb a výrobků	337 961,00	369 038,00	312 754,00	414 690,50	529 743,00	1 964 186,50
ostatní příjmy z vlastní činnosti	17 100,00	1 000,00	6 900,00		9 100,00	34 100,00
příjmy z podílů na zisku a dividend	38 949,00	38 949,00	38 949,00	38 949,00	38 949,00	194 745,00
příjmy z úroků	276,20	275,53	280,06	229,27	96,57	1 157,63
nekap. příspěvky a náhrady				1 331,00		1 331,00
přijaté neinvestiční dary			21 175,00			21 175,00
přijaté pojistné náhrady	5 023,00	4 749,00	39 701,00			49 473,00
celkem	2 074 267,70	1 953 704,03	2 107 530,42	2 225 232,50	2 378 712,33	

Zdroj: vlastní zpracování (účetní výkazy obce Smidary 2016-2020)

Přijaté transfery jsou velice významným příjmem obecního rozpočtu obce Smidar zejména od roku 2018. Dalším rozbořem jsou členěny na neinvestiční transfery, dotace a investiční transfery a dotace.

Tabulka 10 Přijaté transfery a dotace v letech 2016-2020 (v Kč)

	2016	2017	2018	2019	2020
neinvestiční přijatý transfer z všeob. pokl. správy SR	105 000,00	92 335,00	264 905,00	145 000,00	2 138 750,00
dotace ze státního rozpočtu	516 700,00	1 524 700,00	1 518 700,00	1 486 500,00	1 516 900,00
neinvestiční dotace ze státního rozpočtu	224 000,00	505 666,80	367 678,20	1 495 531,00	225 798,00
neinvestiční přijaté transfery od krajů	68 000,00	75 000,00	0,00	80 600,00	0,00
celkem	913 700,00	2 197 701,80	2 151 283,20	3 207 631,00	3 881 448,00
investiční transfery ze státních fondů	30 865,05		4 735 000,00		
investiční dotace ze státních fondů	858 192,85	400 000,00	30 597 864,51	13 228 309,00	11 887 501,76
investiční dotace od kraje	36 000,00		2 694 308,00	875 355,00	
celkem	925 057,90	400 000,00	38 027 172,51	14 103 664,00	11 887 501,76

Zdroj: vlastní zpracování (účetní výkazy obce Smidary 2016-2020)

4.2.2 Výdaje obce a jejich vývoj

K základnímu ekonomickému dělení opět použijeme členění na běžné a kapitálové výdaje zobrazené v tabulce č. 11.

Tabulka 11 Základní dělení celkových výdajů v letech 2016-2020

DRUH VÝDAJE	2016		2017		2018		2019		2020	
	Kč (v mil.)	podíl na celku	Kč (v mil.)	podíl na celku	Kč (v mil.)	podíl na celku	Kč (v mil.)	podíl na celku	Kč (v mil.)	podíl na celku
běžné výdaje	15,11	88,00 %	14,93	85,22 %	21,82	25,31 %	23,41	51,56 %	26,86	41,98 %
kapitálové výdaje	2,06	12,00 %	2,59	14,78 %	64,39	74,69 %	21,99	48,44 %	37,12	58,02 %
výdaje celkem	17,17	100 %	17,52	100 %	86,21	100 %	45,40	100 %	63,98	100 %

Zdroj: vlastní zpracování (MONITOR)

Běžné výdaje jsou určeny na zajišťování financování každodenního provozu obce. V případě obce Smidary převažují pouze v letech 2016 a 2017. Roky 2018 až 2020 jsou opět výrazně ovlivněny financováním již zmíněných investičních akcí zařazených v kapitálových výdajích. Běžné výdaje dlouhodobě stoupají a vzhledem k jejich povaze se dá růst předpokládat i do budoucna. Největší položkou běžných výdajů přesahující 50 %

jsou neinvestiční nákupy a související výdaje zahrnující nákup materiálu, služeb a energií. Následují výdaje na platy s podílem kolem 30 % na celkových běžných výdajích. Další významnou položkou je provozní financování příspěvkové organizace obce (základní a mateřské školy) s podílem 17 %. Ostatní výdaje kolem 4 % představují neinvestiční transfery soukromoprávním subjektům (dotace místním neziskovým organizacím – spolkům a církvím), mezi peněžními fondy téže osoby a platby daní a ostatní neinvestiční transfery jiným veřejným rozpočtům.

Kapitálové výdaje představují investiční nákupy a související výdaje. Jak již bylo zmíněno, tyto výdaje výrazně narostly v roce 2018, kdy dokonce přerostly běžné výdaje. V letech 2019 a 2020 pak tvoří polovinu celkových výdajů. Investiční nákupy jsou dále členěny na pořízení dlouhodobého nehmotného majetku, pořízení dlouhodobého hmotného majetku a pozemky. V rozpočtu obce Smidary jsou nejvýraznější položkou investiční nákupy hmotného majetku blížící se skoro 100 % kapitálových výdajů. Zahrnují náklady na pořízení budov, staveb, strojů a zařízení.

Tabulka 12 Podíl kapitálových výdajů v letech 2016-2020 (v %)

MAJETEK	2016	2017	2018	2019	2020
pořízení dlouhodobého nehmotného majetku	0,00	0,00	0,00	0,93	0,00
pořízení dlouhodobého hmotného majetku	98,89	98,61	99,96	98,96	100,00
pozemky	1,11	1,39	0,04	0,11	0,00

Zdroj: vlastní zpracování (MONITOR)

Výstavba ČOV a kanalizace

Od roku 2018 výdaje výrazně ovlivnila výstavba čističky odpadních vod a kanalizačních stok. Investiční akce byla rozdělena do 2 etap. I. etapa zahrnovala výstavbu čistírny odpadních vod a kanalizační stoky v místní části Smidary. Tato investiční akce byla zahájena v letech 2009 až 2016 administrativní částí. Samotná výstavba pak byla realizována v roce 2017 a dokončena v roce 2020. Plynule pak navázala II. etapa, výstavba kanalizační stoky v místních částech Chotělice a Červeněves. Předpoklad dokončení II. etapy je plánován na 1. pololetí 2022. Financování této investiční akce je znázorněno v tabulce č. 13.

Tabulka 13 Financování ČOV a kanalizace Smidary*I. etapa ČOV + kanalizace Smidary*

	celkem náklady do roku 2020
dotace MŽP	43 488 075,45 Kč
dotace KHK kraj	2 969 663,00 Kč
vlastní zdroje	25 497 158,81 Kč
celkem	71 954 897,26 Kč

II. etapa kanalizace Červeněves + Chotělice

	celkem náklady do roku 2020
dotace MŽP	11 887 501,76 Kč
vlastní zdroje	27 542 681,81 Kč
celkem	39 430 183,57 Kč

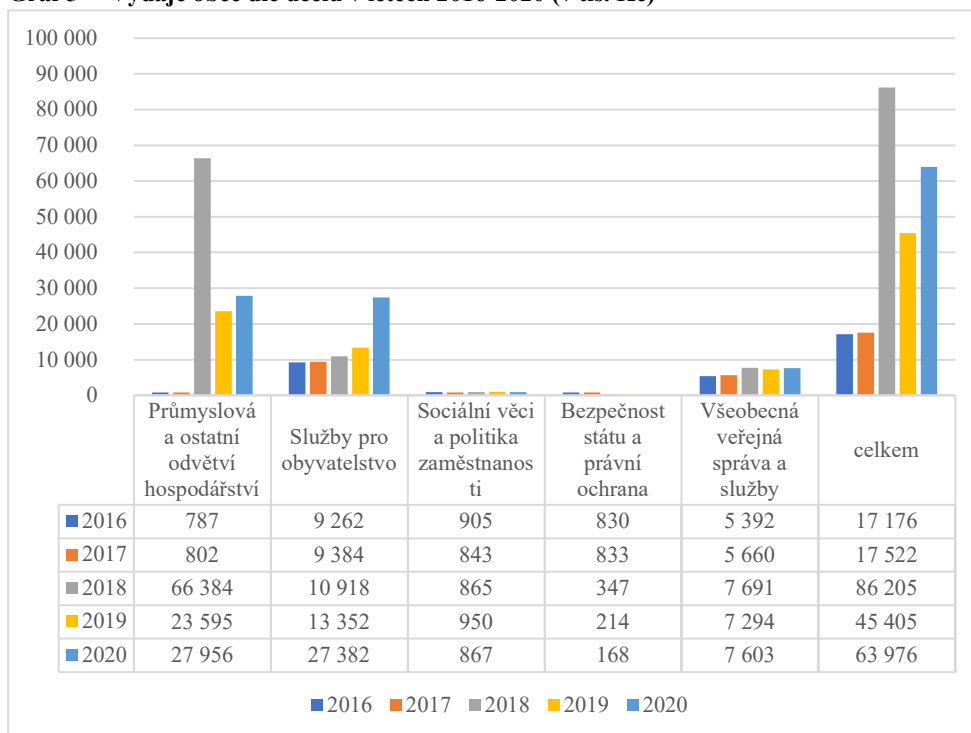
Zdroj: vlastní zpracování (dle podkladů OÚ Smidary)

Financování této velké investiční akce bez značné podpory dotačních titulů by nebylo vůbec realizovatelné. Největším poskytovatelem dotačního titulu je Ministerstvo životního prostředí ČR. V I. etapě je podíl dotačních financí z MŽP 60,75 %, v II. etapě pak 30,15 % (do konce roku 2020). Další dotaci v I. etapě získala obec Smidary od Královéhradeckého kraje ve výši 4,13 %. Financování z vlastních zdrojů obce Smidary ve výši 53.039.80,62 Kč je z velké části pokryto investičním úvěrem ve výši 20.000.000, -- Kč pro I. etapu a ve výši 20.000.000, -- Kč pro II. etapu výstavby.

Míra zadlužení obce Smidary je zhodnocena v kapitole finanční analýzy.

Výdaje obce lze také detailněji analyzovat dle konkrétního účelu a způsobu použití finančních prostředků. Jedná se o odvětvové členění výdajů znázorněné v grafu č. 5.

Graf 5 Výdaje obce dle účelu v letech 2016-2020 (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování (MONITOR)

Pro zhodnocení podílu jednotlivých výdajů členěných dle odvětví jsou roky rozděleny na dvě části z důvodu nestandardních výdajů na investiční akce. V první části jsou hodnoceny roky 2016 a 2017, kde v průměru převažují výdaje na služby pro obyvatelstvo s více jak 50 % celkových výdajů. Jsou zde zahrnuty náklady na vzdělávání a školské služby, kulturu, církev a sdělovací prostředky, sport a zájmovou činnost, zdravotnictví, bydlení, komunální služby, územní rozvoj a v neposlední řadě i ochranu životního prostředí. Druhé v pořadí jsou náklady na všeobecnou veřejnou správu a služby zahrnující zastupitelské orgány a volby, regionální a místní správu, finanční a ostatní operace. Podíl těchto výdajů k celku činí 32 %. Se stejným podílem nákladů okolo 5 % řadíme položky sociální věci a politika zaměstnanosti (sociální služby, osobní asistence, pečovatelská služby a podpora samostatného bydlení), průmyslová a ostatní odvětví hospodářství (doprava, vodní hospodářství) a bezpečnost státu a právní ochrana (požární ochrana a integrovaný záchranný systém, civilní připravenost na krizové stavy). V následujících letech 2018 až 2020 je poměr ovlivněn opět výstavbou ČOV a kanalizační sítě. Položka průmyslového a ostatního odvětví hospodářství vzrostla na 61 %, služby pro obyvatelstvo

klesly na 26 % (v posouzení finančních výdajů, ale částky ve sledovaných letech stoupají). Následuje všeobecná veřejná správa s 11 %, sociální věci a politika zaměstnanosti s pouhým 1,4 % (tady částky ve sledovaných letech stagnují) a bezpečnost státu a právní ochrana má méně jak 1% podílu na celkových výdajích (zde výdaje skutečně výrazně klesají).

4.3 Finanční analýza rozpočtů v letech 2016-2020

Finanční analýza rozpočtové a ekonomické stránky obce bude postupně hodnocena pomocí vybraných ukazatelů salda provozního rozpočtu a indexu provozních úspor, zadluženosti, likvidity a rozpočtové odpovědnosti.

Pro vyhodnocení celkové zadluženosti územních rozpočtů v České republice jsou nejdůležitější ukazatelé: 1) pravidlo rozpočtové odpovědnosti, 2) ukazatel celkové likvidity a 3) ukazatel celkové zadluženosti. Vyhodnocení provádí každoročně Ministerstvo financí ČR.

4.3.1 Ukazatel salda rozpočtu

Pomocí ukazatelů salda rozpočtu, resp. salda provozního rozpočtu a indexu provozních úspor bude následně hodnocena finanční situace obce v oblasti rozpočtového hospodaření.

Tabulka 14 Ukazatelé salda rozpočtů v letech 2016-2020 (v tis. Kč)

	2016	2017	2018	2019	2020
Běžné příjmy	24 453	27 090	67 596	47 947	43 772
Běžné výdaje	15 110	14 930	21 820	23 410	26 860
Saldo provozního rozpočtu	9 343	12 160	45 776	24 537	16 912
Saldo rozpočtu celkem	7 922	9 748	-18 300	2 591	-20 189
Index provozních úspor	38,21 %	44,89 %	67,72 %	51,18 %	38,64 %

Zdroj: vlastní zpracování (MONITOR, výkazy OÚ)

Ukazatel salda provozního rozpočtu ukazuje rozdíl mezi celkovými běžnými příjmy a výdaji obce včetně případných splátek jistin z bankovních úvěrů. Ve všech letech vyšel kladný výsledek tzn. provozní přebytek. Obec Smidary přijala v roce 2018 bankovní úvěr ve výši 20 mil. Kč a následně v roce 2020 další bankovní úvěr ve stejné výši 20 mil. Kč. Tyto úvěry musí být financovány pouze běžnými příjmy. Z kladných výsledků salda

provozního rozpočtu lze vyhodnotit, že obec má dostatek provozních prostředků na úhradu svých běžných (provozních) výdajů včetně pokrytí úhrady splátek jistin půjčených prostředků.

Míra využitelnosti provozních prostředků dle indexu provozních úspor uváděná v procentech je v analyzovaných letech velmi vysoká. Optimální hodnota tohoto ukazatele by se měla pohybovat okolo 20 % a neměla by klesnout pod 10 %. Důvod vysokých hodnot je záměr zvýšeného financování plánovaných investičních akcí v těchto letech a s tím spojené i přijetí vysokých dotačních částek.

4.3.2 Ukazatel zadluženosti

Zadluženost obce je jeden z nejdůležitějších finančních ukazatelů finanční analýzy municipalit. Následující ukazatele se zaměřují na vyjádření míry užití cizích zdrojů k financování majetku obce. K posuzování se využijí ukazatelé celkové zadluženosti a dluhové služby.

Tabulka 15 Zadluženost obce v letech 2016-2020

Ukazatelé	2016	2017	2018	2019	2020
Cizí zdroje (tis. Kč)	2 278	3 771	53 927	63 355	94 456
Celkem aktiva (tis. Kč)	182 867	196 033	265 406	287 654	383 509
Celková zadluženost (%)	1,25 %	1,92 %	20,32 %	22,02 %	24,63 %
Dluhová služba (tis. Kč)	0	0	1 045	2 438	3 011
Ukazatel dluhové služby (%)	0,00 %	0,00 %	1,54 %	5,08 %	6,88 %

Zdroj: vlastní zpracování (MONITOR, výkazy OÚ)

Celková zadluženost je jedním z monitorovacích ukazatelů hospodaření obcí SIMU.

V prvních dvou letech obec minimálně využila financování z cizích zdrojů a používala převážně vlastní zdroje. V letech 2018 až 2020 došlo k výrazné změně přijetím bankovních úvěrů. V roce 2020 se ukazatel blíží rizikové hranici 25 %. Přijetí bankovního úvěru bylo nezbytné z důvodu financování klíčové investiční akce kanalizace a ČOV Smidary, která byla několik let odkládána právě z nedostatku vlastních finančních prostředků.

Dalším ukazatelem hospodaření obcí SIMU, tentokrát informativním je ukazatel dluhové služby.

Dluhová služba znázorňuje výši hrazených splátek dluhopisů, půjček a úroků. Ukazatel dluhové služby poměruje částky dluhové služby k celkovým příjmům obce. Maximální hranice je 30 %, kterou v žádném roce obec Smidary nepřekročila.

4.3.3 Ukazatel likvidity

Finanční ukazatel likvidity je dalším doplňujícím ukazatelem zadluženosti. Likviditou je vyjádřena schopnost obce plnit ve stanovených termínech své finanční závazky. Likvidita je vyjádřena koeficientem, který udává krytí krátkodobých závazků likvidními prostředky.

Vývoj běžné likvidity

Vyjadřuje poměr mezi oběžnými aktivy a krátkodobými závazky splatnými do 1 roku a stanovuje kolikrát je obec schopna uspokojit své věřitele. Běžná aktiva jsou vyjádřena v peněžních prostředcích.

Tabulka 16 Vývoj běžné likvidity v letech 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
oběžná aktiva (tis. Kč)	15514	24276	24857	25933	78819
krátkodobé závazky (tis. Kč)	2278	3771	4491	2691	4433
Běžná likvidita	6,81	6,44	5,53	9,64	17,78

Zdroj: vlastní zpracování (MONITOR, výkazy OÚ)

Ukazatel běžné likvidity ve sledovaných letech neklesl ani v jednom roce na rizikovou hodnotu 1, naopak ukazuje velice vysoké hodnoty nad 5. Jedná se o celkovou likviditu, která je klíčová pro hodnocení celkové zadluženosti obce a je monitorujícím ukazatelem SIMU. V daných letech se udržuje hodnota nad tuto stanovenou hranici. Obec byla v těchto letech vysoce likvidní, není zde riziko, že by nemohla dostát svým krátkodobým závazkům.

Vývoj pohotové likvidity

Pohotová likvidita vyjadřuje, kolikrát je obec schopna hradit své krátkodobé závazky v podobě peněžních prostředků přeměněných z krátkodobých pohledávek a finančního majetku. Doporučené hodnoty koeficientu jsou 1 – 1,5.

Tabulka 17 Vývoj pohotové likvidity v letech 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
pohledávky + fin. majetek (tis. Kč)	15514	24276	24857	25933	78819
krátkodobé závazky (tis. Kč)	2278	3771	4491	2691	4433
Pohotová likvidita	6,81	6,44	5,53	9,64	17,78

Zdroj: vlastní zpracování (MONITOR, výkazy OÚ)

Hodnoty jsou stejné jako u běžné likvidity. Obec netvořila zásoby.

Vývoj peněžní likvidity

Peněžní likvidita neboli okamžitá likvidita určuje stav finanční hotovosti obce, která zahrnuje peněžní prostředky na bankovních účtech, v pokladnách, ceniny, cenné papíry atd. Hodnoty by neměly klesnout pod 1.

Tabulka 18 Vývoj peněžní likvidity v letech 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
finanční majetek (tis. Kč)	15044	23792	24369	24960	22242
krátkodobé závazky (tis. Kč)	2278	3771	4491	2691	4433
Peněžní likvidita	6,60	6,31	5,43	9,28	5,02

Zdroj: vlastní zpracování (MONITOR, výkazy OÚ)

Ukazatel peněžní likvidity je nejpřísnější likvidní ukazatel. V daných letech hodnoty překračují 1,75 což značí na vysokou likviditu obce Smidary.

4.3.4 Rozpočtová odpovědnost

Rozpočtová odpovědnost má za cíl předejít ve větší míře zadluženosti obcí a posílit finanční zdraví obce. Jedná se o ověření poměru dluhu k průměru příjmů za poslední 4 rozpočtové roky. Výsledné údaje jsou od roku 2017 součástí přezkoumání hospodaření obce Smidary v rámci povinného auditu prováděného krajským úřadem.

V následující tabulce je zobrazen výpočet od roku 2016 do roku 2020.

Tabulka 19 Pravidlo rozpočtové odpovědnosti obce v letech 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
průměr příjmů za poslední 4 roky (tis. Kč)	27128	28889	39272	42068	46740
dluh celkem (tis. Kč)	0	0	19166	17166	34638
podíl dluhu k průměru příjmů (%)	0,00 %	0,00 %	48,80 %	40,81 %	74,11 %

Zdroj: vlastní zpracování (MONITOR, výkazy OÚ)

V letech 2016 a 2017 obec neměla žádný dluh. V roce 2018, jak již bylo zmíněno, obec přijala bankovní úvěr ve výši 20 mil. Kč na financování I. etapy ČOV a kanalizace Smidary. Druhý úvěr 20 mil. Kč byl přijat v roce 2020, kdy podíl dluhu k průměru příjmů stoupl nad stanovenou maximální hodnotu 60 %, a to dle Zprávy o výsledku přezkoumání hospodaření obce Smidary za rok 2020 o částku 6.594.293,10 Kč.

Obec byla vyzvána MF ČR k vysvětlení překročení maximální hodnoty. Obec vysvětlila překročení „limitu“ přijetím investičních bankovních úvěrů v letech 2018 a 2020 nutných k dofinancování větší investiční akce.

5 Zhodnocení a doporučení

5.1 Současný stav hospodaření a rozpočtové doporučení do dalších let

V této části práce je zhodnoceno hospodaření obce Smidary v letech 2016 až 2020 pomocí obsahové a finanční analýzy včetně případného rozpočtového doporučení do dalších let.

Pro obec Smidary byl velice přelomový rok 2018, kdy začala hospodařit s rozdílným rozpočtem, než jakým byla do té doby zvyklá. Příčinou byla finančně náročná investiční akce výstavba čistíčky odpadních vod a kanalizační stoky s celkovými výdaji 111 mil. Kč. Financování bylo zajištěno formou investiční dotace z Ministerstva životního prostředí a Královéhradeckého kraje v celkové částce 58 mil. Kč, přijetím bankovního úvěru v celkové částce 40 mil. Kč a přebytky z minulých let v celkové částce 13 mil. Kč.

Vzhledem k zatížení rozpočtů touto investiční akcí je zhodnocení obsahové analýzy příjmů a výdajů rozděleno do dvou částí. První část je v období 2016 až 2017. Druhá část se pak věnuje letům 2018 až 2020.

OBSAHOVÁ ANALÝZA ROZPOČTŮ v letech 2016 a 2017

Do roku 2018 měla obec průměrný příjem okolo 26 mil. Kč a hlavním zdrojem příjmů byly **příjmy daňové**, které tvořily více jak 80 % celkových příjmů obce. Nejvýznamnějším daňovým příjmem byl výnos z daně z přidané hodnoty, která v těchto letech tvořila více jak 40 % daňových příjmů (v průměru 8 mil. Kč). Meziročně má tento příjem stoupající tendenci, a dá se tak předpokládat, že tento trend bude pokračovat i v letech následujících. Výnos z této daně neovlivnila ani koronavirová krize, která měla v roce 2020 vliv na pokles výnosu z daně právnických osob. Vzhledem ke zrušení super hrubé mzdy se dá předpokládat i výraznější pokles výnosu z daně fyzických osob.

Daňové příjmy obce tvoří i místní a správní poplatky. Nejvýnosnější v případě tohoto příjmu je výnos z poplatků za likvidaci komunálního odpadu, který tvoří 75 % z celkových příjmů místních poplatků. Sám o sobě je tento poplatek velice problematický. Samotné nastavení ceny je vyhrazeno samosprávám. Značně zvyšující se náklady na svoz a likvidaci odpadu obce nutí zvyšovat nepopulární poplatek občanům. V případě obce Smidary činí

výše poplatku v daných letech pouze 40 % skutečných nákladů na svoz. Do dalších let by bylo žádoucí výši poplatku zvednout na přijatelnou výši pro občany a snížit tím celkové výdaje pro obec.

Mezi další příjmy obce patří nedaňové příjmy, přijaté transfery a kapitálové příjmy, ale vzhledem k velmi malým částkám tvoří v těchto letech zanedbatelný příjem obce.

Přijaté transfery v období 2016-2017 činily průměrně 8 % z celkových příjmů obce. Výrazného nárůstu došlo až v období 2018-2020.

Nedaňový příjem, zahrnující například výnosy z nájemného, tvoří v letech 2016-2020 stálou hodnotu v průměru 2 mil. Kč (6 % z celkových příjmů obce).

Kapitálový příjem z prodeje pozemků byl nejvyšší v roce 2016 (645 tis. Kč) a následně výrazně klesal, v roce 2020 činil pouze 14 tis. Kč.

Výdaje na běžnou činnost obce v těchto letech výrazně převyšují a jedná se o podíl na celkových příjmech v průměru 86 %. Účelovým tříděním výdajů převyšují služby pro obyvatelstvo zahrnující finanční zajištění provozu místní základní a mateřské školy, nakládání s odpady, zajištění technické péče o obec, veřejné osvětlení a další. Meziročně v celém zkoumaném období se výdaje na tuto nezbytnou činnost obce výrazně zvýšila. Vzhledem ke zvyšování cen zejména u energií by měla obec důsledně zvážet, kde v těchto položkách v následujících obdobích ušetřit. Další nepřehlédnutelný účelový výdaj je všeobecná veřejná správa a služby. Jedná se o náklady zajišťující vlastní činnost místní správy, činnost zastupitelstva obce, pojištění. Meziročně má také stoupající, ale méně výraznou tendenci.

Celkové saldo příjmů a výdajů v letech 2016 a 2017 bylo kladné. Rozpočet byl schvalován jako vyrovnaný a na konci účetního období byl rozpočet přebytkový. Příčinou bylo zvýšení celkových příjmů v těchto letech.

OBSAHOVÁ ANALÝZA v letech 2018 až 2020

V roce 2018 došlo ke značnému nárůstu celkových příjmů v průměru na 53 mil. Kč. Obec v tomto roce přijala část investiční dotace na I. etapu výstavby ČOV a kanalizace. Následně v roce 2019 a 2020 i na II. etapu výstavby. Do roku 2018 byl **příjem z přijatých transferů** v průměrné výši 1 mil. Kč, v roce 2018 činil tento příjem 59,17 % z celkových

příjmů obce (40 mil. Kč.) a stal se tak nejvyšším příjmem. V následujících letech 2019 a 2020 pak opět převládaly **příjmy daňové** (50 %) a příjmy z přijatých transferů klesly na 36 %.

Běžné výdaje v letech 2018 až 2020 činily v průměru 40 % celkových výdajů, výraznější byly v tomto období kapitálové výdaje. **Účelové třídění na průmyslové a ostatní odvětví hospodářství** opět ukázalo na výrazné investiční výdaje v těchto letech. Nejvýraznější rok 2018 průměrně činil podíl 77 % z celkových výdajů, rok 2019 klesl na 52 % a rok 2020 na 44 %.

Saldo příjmů a výdajů v letech 2018-2020

Rozpočet v roce 2018 byl schválen po delším časovém úseku jako schodkový. Výše příjmů a výdajů byla schvalována v podobné výši jako v předchozích letech. Výstavba ČOV a kanalizace Smidary byla zahájena v říjnu 2017 a její financování před vyúčtováním dílčí dotace bylo kryto bankovním úvěrem ve výši 20 mil. Kč. Rozhodnutí o poskytnutí dotace bylo na obec doručeno až v průběhu roku 2018 a z tohoto důvodu nemohlo být součástí návrhu rozpočtu. V závěrečném účtu za rok 2018 se příjmy dostaly na částku 68 mil. Kč, výdaje pak na 86 mil. Kč. Schodek 18 mil. Kč byl kryt přebytkem z minulých let a bankovním úvěrem ve výši 20 mil. Kč.

V roce 2019 byl rozpočet již navýšen o předpokládané příjmy a výdaje související s II. etapou výstavby kanalizace. Rozpočet byl schválen jako přebytkový. Skutečný rozpočet skončil s přebytkem ve výši 2,5 mil. Kč.

Rozpočet roku 2020 byl schválen jako schodkový. V rozpočtu byla zahrnuta další část dotace ze státního rozpočtu, ve výdajích pak výstavba II. etapy kanalizace. Schodek rozpočtu byl kryt přebytkem z minulých let a bankovním úvěrem. Konečný rozpočet skončil se schodkem 20 mil. Kč.

Rozdíl předpokládaných a skutečných příjmů a výdajů v letech 2018 až 2020 byl výrazně ovlivněn opožděním stavebních prací na investiční akci a tím pádem i profinancování ze strany Ministerstva životního prostředí. Dotace byla proplácena ex-post na základě dílčího vyúčtování po jednotlivých etapách. Obec správně vyhodnotila nutnost přijetí bankovních úvěrů na předfinancování investičního projektu.

FINANČNÍ ANALÝZA ROZPOČTŮ

Finanční situace obce byla zhodnocena pomocí ukazatelů finanční analýzy.

Ukazatel salda provozního rozpočtu byl v celém sledovaném období vykázán s kladným výsledkem, resp. s provozním přebytkem. Obec je schopná financovat svou provozní činnost z běžných příjmů vč. splátek jistin přijatých bankovních úvěrů a zároveň má rezervu i na realizaci investic. **Index provozních úspor** ve sledovaném období neklesl pod kritickou hodnotu 10 %. V žádném roce také nebylo dosaženo optimální hodnoty do 20 % což znamená, že obec měla vysokou část provozních prostředků vyhrazenou na investiční záměry obce.

Ve výsledku lze konstatovat, že obec byla na již zmíněnou investiční akci v letech 2018-2020 dobře připravena a průběžně tvořila přiměřenou rezervu.

Dalším důležitým ukazatelem je **celková zadluženost**, která nesmí překročit hranici 25 %. Ve sledovaném období tuto hranici obec nepřekročila, ale vzhledem ke zvyšujícím se hodnotám od roku 2018 by obec neměla přistupovat k dalšímu zvyšování zadlužení. **Ukazatel dluhové služby** se v žádném roce nepřiblížil rizikové hranici 30 %. Jedná se o velice nízký podíl dluhu na celkových konsolidovaných příjmech obce, které ale obsahovaly již výše zmíněné dotace.

Celková neboli běžná likvidita vyhodnotila schopnost obce dostatečně plnit své krátkodobé závazky z oběžných aktiv. Ve sledovaných letech neklesla pod kritickou hodnotu, naopak vykazala vyšší hodnoty. Vyšší hodnota ukazatele u roku 2020 je zapříčiněna dohadnou položkou ve výši 55 mil. Kč z důvodu očekávaného přijetí části dotačních prostředků.

Hodnoty **pohotové likvidity** jsou stejné jako u celkové. Pohotová likvidita se může také vyjádřit jako poměr oběžných aktiv bez zásob a krátkodobých závazků. Zásoby obec netvoří. Vyšší hodnoty tohoto ukazatele znamenají vysoké krytí krátkodobých závazků.

Vývoj **peněžní likvidity** ukazuje na dobrý stav finanční hotovosti obce.

Obec Smidary je dle výše uvedených ukazatelů vysoce likvidní. Lze usoudit, že existuje velice malé riziko v podobě neschopnosti dostát svým krátkodobým závazkům.

Pravidlo rozpočtové odpovědnosti je v současné době jedním z hlavních monitorujících ukazatelů SIMU a je i součástí zprávy o výsledku přezkoumání hospodaření v obci Smidary, které provádí auditorky Krajského úřadu Královéhradeckého kraje. V roce 2020 došlo k překročení povolené hranice o 14,11 %. V roce 2021 má obec povinnost snížit dluh o 330 tis. Kč, v opačném případě se vystavuje riziku sankcí ze strany Ministerstva financí ČR. Vzhledem k předchozím ukazatelům, kdy obec i v roce 2020 byla schopna provozním přebytkem pokrýt dluhovou službu, se ale nejedná o výrazné riziko, které by ohrozilo běžný provoz obce.

Investiční akce výstavba ČOV a kanalizace v místních částech v celkové hodnotě 111 mil. Kč zatížila obecní rozpočet na několik let dopředu. Vzhledem k současné ekonomické situaci nejen v ČR lze doporučit zvážení každé investiční akce, která není nezbytně nutná a upřednostnit zajištění bezproblémového financování běžného provozu obce.

Výše daňových příjmů je výrazně ovlivněna počtem trvale žijících obyvatel v obci. V obci trvale žije zhruba 70% obyvatelstva, 30% obyvatel využívá objekty v obci převážně k rekreaci, ale i k celoročnímu bydlení (bohužel s trvalým pobytem jinde v České republice). I tito občané jsou součástí obce a s jejich pobytem vznikají i určité náklady, např. již zmíněné dotování vývozu komunálního odpadu, využívání zrekonstruované infrastruktury, budov apod. Obec by měla více tyto obyvatele motivovat k přihlášení trvalého pobytu v obci. Možností je například zavedení sociálního programu s motivačním příspěvkem k trvalému pobytu. Další možností je i motivování mladých lidí k setrvání nebo návratu do obce, které obec správně podpořila urbanistickou studií na lokalitu nového bydlení ve Smidarech.

Při posouzení Střednědobého rozpočtového výhledu na období 2021 až 2025 lze konstatovat, že obec správně vyhodnotila svou finanční situaci a plně přizpůsobila plán hospodaření v následujících letech.

Na tento plán by měl navazovat Strategický rozvojový dokument obce Smidary vymezující hlavní směry rozvoje obce na nové období od roku 2024.

6 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zhodnotit strukturu obecního rozpočtu a její relevance formou rozboru hospodaření obce Smidary v letech 2016 až 2020. K dosažení tohoto cíle byla vybrána obsahová analýza rozpočtů a finanční analýza z oblasti rozpočtového salda, likvidity, zadluženosti a rozpočtového hospodaření.

Každá obec v České republice je výrazně limitována výši svých příjmů a výdajů, kterými má náležitě zabezpečovat běžné potřeby občanů, pečovat a dbát o rozvoj svého katastrálního území a všeobecně zkvalitňovat život ve své obci. Obec Smidary se snažila v daném období realizovat vytyčené strategické plány rozvoje. Výraznou položkou rozpočtu zasahující do celého sledovaného období byla finančně náročná investiční akce na výstavbu čističky odpadních vod a kanalizační stoky. Jednalo se o projekt s celkovými výdaji 111 mil. Kč. Financování bylo zajištěno formou investiční dotace, vlastními zdroji a bankovním úvěrem.

Rozpočty jednotlivých let byly podrobeny obsahové analýze na straně příjmů i výdajů včetně účetní bilance, která posoudila schválené a skutečné saldo rozpočtu. Schodek rozpočtu v roce 2018 a 2020 byl vždy s náležitým krytím z přebytků minulých let a bankovním úvěrem. Mezi nejvýznamnější příjmy obce Smidary patřily příjmy daňové, které tvořily v průměru 63 % celkových příjmů obce a příjmy z přijatých transferu 30 %. Běžné výdaje sloužily zejména na financování služeb pro obyvatele. Meziročně běžné příjmy i výdaje měly rostoucí charakter.

Finanční analýza rozpočtů zhodnotila finanční zdraví obce jako optimální. Obec si dokázala za uvedené období vytvořit provozní přebytky a tím si tvořit rezervy pro investiční záměry. Zadluženost obce z důvodu přijetí bankovního úvěru na 40 mil. Kč značně vzrostla, ale nepřekročila kritickou hodnotu. Analýzou likvidity obce lze soudit, že existuje velice malé riziko v podobě neschopnosti dostát svým krátkodobým závazkům. V roce 2020 došlo u rozpočtového pravidla odpovědnosti k překročení povolené hranice o 14,11 % a obec tak má v následujícím období povinnost snížit dluh o 330 tis. Kč. Vzhledem k předchozím ukazatelům, kdy obec i v roce 2020 byla schopna provozním přebytkem pokrýt dluhovou službu, se ale nejedná o výrazné riziko, které by ohrozilo běžný provoz obce.

Obec správně vyhodnotila svou finanční situaci a přizpůsobila plán hospodaření již ve svém Střednědobém rozpočtovém výhledu na období let 2021 až 2025.

Závěrem lze shrnout, že obec se snaží udržovat vysokou atraktivnost života v jednotlivých místních částech obce. A to nejen značným financováním výdajů na udržení běžné kvality života obyvatel, ale i cíleným investováním.

7 Seznam použitých zdrojů

BIBLIOGRAFIE:

PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 587 s. ISBN 978-80-7357-614-1.

PROVAZNÍKOVÁ, Romana. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. Praha: GRADA Publishing, 2015. 280 s. ISBN 978-80-247-5922-7.

DAFFLON, Bernard. kapitola knihy *The assignment of functions to decentralized government: From theory to practice. Handbook of Fiscal Federalism*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd., 2006. 271 s. ISBN 978-184720151-5.

SCHNEIDEROVÁ, Ivana. *Rozpočtová skladba 2022*. Nové Město n. Cidlinou: Acha obec účtuje, 2021(+aktualizace 2022). 293 s. ISBN 978-80-907757-1-8.

PAVLÍK, Marek, a kol. *Jak úspěšně řídit obec a region*. Praha: GRADA Publishing, 2014. 160 s. ISBN 978-80-247-5256-3.

KRUNTORÁDOVÁ, Ilona. *Politické aspekty financování českých měst*. Praha: Karolinum, 2015. 194 str. ISBN 978-80-246-2786-1.

MÁČE, Miroslav. *Finanční analýza obchodních a státních organizací, praktické příklady a použití*. Praha: GRADA Publishing, 2005. 155 s. ISBN 80-247-1558-9.

RŮČKOVÁ, Petra. *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. Praha: GRADA Publishing, 2019. 151 s. ISBN 978-80-271-2028-4.

KNÁPKOVÁ, Adriana a kol. *Finanční analýza. Komplexní průvodce s příklady*. Praha: GRADA Publishing, 2017. 227 s. ISBN 978-80-271-0911-1.

ZÁKONY:

ČR, Ústava České republiky č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

ČR, Vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů

ČR, Zákon o obcích č. 128/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů

ČR, Zákon č. 565/1990 Sb., České národní rady o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

INTERNETOVÉ ZDROJE:

SDRUŽENÍ MÍSTNÍCH SAMOSPRÁV ČESKÉ REPUBLIKY, *Samostatná působnost obce* [online], 2015.

www.rokvobci.cz/rukovet-starosty/detail/33-samostatna-pusobnost-obce/

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, *Veřejný sektor, územní rozpočty* [online]

<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/hospodareni-obci/monitoring-hospodareni-obci>

<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/hospodareni-obci/monitoring-hospodareni-uzemnich-samosprav>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, *Monitor státní pokladna, účetní jednotka IČ: 00269549* [online]

OBROVSKÝ, Jan. *Jak připravovat rozpočet obce* [online]. ProfiPress.

<https://www.moderniobec.cz/jak-pripravovat-rozpocet-obce/>

PROFIPRESS. *Regulace zadluženosti obcí a krajů* [online].

<https://www.moderniobec.cz/regulace-zadluzenosti-obci-a-kraju/>

NETOLICKÝ, Martin. *Rozpočty obcí v naší legislativě* [online]. Brno. Fakulta informatiky Masarykovy univerzity, 2008. 49 s.

<https://is.muni.cz/www/tolda/4716993/?lang=en>

NETOLICKÝ, Martin. *Zásady v rozpočtovém právu*, [online]. Brno: Dny práva, 2009. 6 s. ISBN 978-80-210-4989-5.

https://is.muni.cz/www/tolda/3566701/Zasady_v_rozpoctovem_pravu.pdf

CÍSAŘOVÁ, Eliška, PAVEL Jan, *Průvodce komunálními rozpočty, aneb, Jak může informovaný občan střežit obecní pokladnu* [online], Praha: Transparency International – Česká republika, 2008. ISBN 978-80-87123-06-5.

<https://www.transparency.cz/publikace-a-analyzy/pruvodce-komunalnimi-rozpocty/>

SLEZSKÁ UNIVERZITA, OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINĚ, *Finanční stabilita municipalit* [online], Moravskoslezský kraj, 2018.

<https://fsm-msk.cms.opf.slu.cz/index.php/metodika>

8 Přílohy

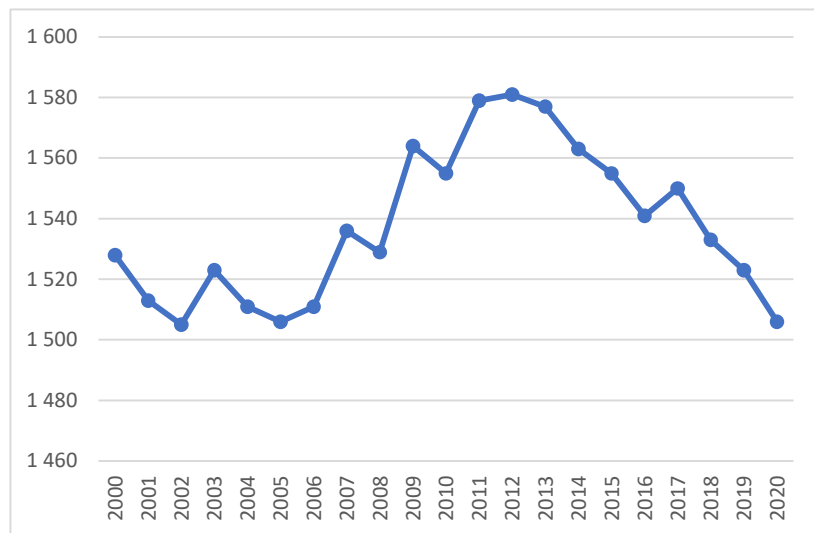
Příloha 1 – Obyvatelstvo Smidarska v číslech (k 31. 12.)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
0-14 let	234	228	220	234	223	221	211	211	209	205	196
15-64 let	1 035	1 023	1 026	1 039	1 052	1 033	1 046	1 060	1 051	1 076	1 082
65 let a více	259	262	259	250	236	252	254	265	269	283	277
průměrný věk	40,4	41,1	41,4	41,1	41,3	42,1	42,4	42,6	42,8	43,1	43,3
celkem obyvatel	1 528	1 513	1 505	1 523	1 511	1 506	1 511	1 536	1 529	1 564	1 555

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0-14 let	197	200	202	202	208	214	214	221	221	211
15-64 let	1 090	1 077	1 067	1 045	1 011	987	995	960	950	937
65 let a více	292	304	308	316	336	340	341	352	352	358
průměrný věk	43,3	43,4	43,5	43,8	44,1	44,2	44,1	44,3	44,3	44,7
celkem obyvatel	1 579	1 581	1 577	1 563	1 555	1 541	1 550	1 533	1 523	1 506

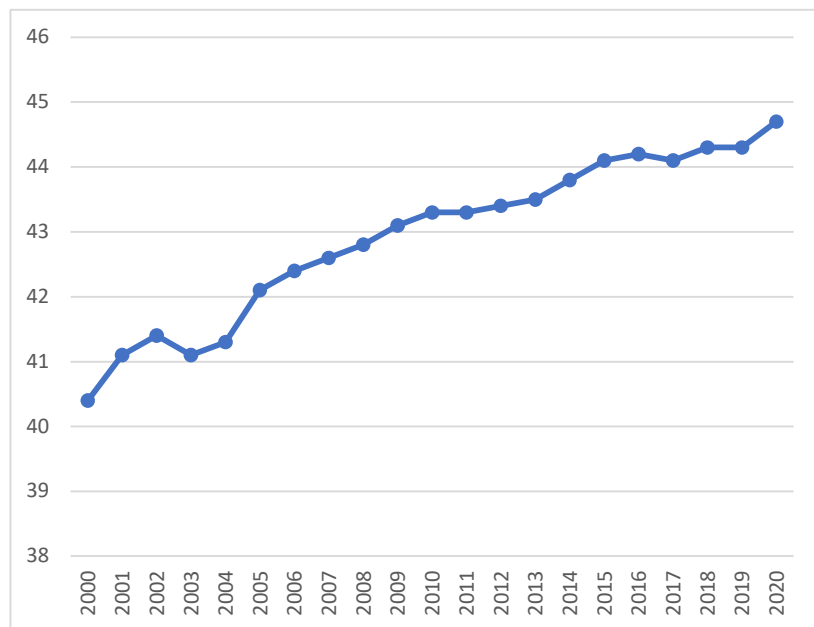
Zdroj: vlastní zpracování (ČSÚ)

Příloha 2 - Vývoj počtu obyvatel obce Smidary v letech 2000–2020

Zdroj: vlastní zpracování (ČSÚ)

Příloha 3 - Průměrný věk obyvatel Smidarska v letech 2000–2020

Zdroj: vlastní zpracování (ČSÚ)

Příloha 4 - Účetní ukazatelé rozpočtu v letech 2016–2020 (v tis. Kč)

	2016	2017	2018	2019	2020
Příjmy	25 098,05	27 270,75	67 905,07	47 996,16	43 786,20
Výdaje	17 176,37	17 523,26	86 204,60	45 404,97	63 975,32

Majetek	2016	2017	2018	2019	2020
Majetek celkem	154 125,14	165 469,81	232 316,06	252 213,98	344 050,55
Dlouhodobý hmotný majetek	121 705,36	124 287,74	187 568,93	207 595,03	245 870,76
Pohledávky brutto	497,52	494,45	3 493,91	2 549,38	58 797,07
Krátkodobé pohledávky brutto	497,52	494,45	509,59	975,39	56 578,27
Krátkodobé pohledávky netto	469,16	483,95	487,96	973,23	56 576,91
Krátkodobý finanční majetek	15 044,62	23 792,12	24 368,84	24 960,03	22 242,27

Pohledávky	2016	2017	2018	2019	2020
Cizí zdroje celkem	2 278,45	3 771,42	53 927,10	63 355,47	94 456,34
Dlouhodobé závazky	0,00	0,00	49 436,03	60 664,34	90 023,20
Krátkodobé závazky	2 278,45	3 771,42	4 491,07	2 691,14	4 433,14

Hospodaření	2016	2017	2018	2019	2020
Náklady	17 681,61	16 791,66	20 632,30	24 108,86	27 779,78
Výnosy	25 279,75	26 856,44	30 262,22	31 661,16	32 412,10
Výsledek hospodaření	7 598,14	10 064,78	9 629,92	7 552,31	4 632,32

Dluhová služba	2016	2017	2018	2019	2020
Přijaté půjčené prostředky	0,00	0,00	20 000,00	0,00	20 000,00
Hrazené úroky	0,00	0,00	211,88	437,67	482,48
Uhrazené splátky jistin půjčených prostředků	0,00	0,00	833,34	2 000,00	2 528,64
Dluhová služba celkem	0,00	0,00	1 045,22	2 437,67	3 011,12

Zdroj: vlastní zpracování (MONITOR)

Příloha 5 – Střednědobý rozpočtový výhled obce Smidary na roky 2021-2025

STŘEDNĚDOBÝ ROZPOČTOVÝ VÝHLED OBCE SMIDARY

Zpracován jako pomocný nástroj územního samosprávného celku, sloužící pro střednědobé finanční plánování

Vychází ze zákona 250/2000 Sb, o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů

Základní členění rozpočtu	Rozpočet 2021	Výhled 2022	Výhled 2023	Výhled 2024	Výhled 2025
1 Daňové příjmy	22 385	23 500	24 000	25 000	26 000
2 Nedaňové příjmy	2 497	2 550	2 650	2 750	2 850
3 Kapitálové příjmy	-	-	-	-	-
4 Dotace provozní	2 433	2 482	2 531	2 582	2 634
5 Dotace investiční	23 733	-	-	-	-
6 PŘÍJMY CELKEM	51 047	28 532	29 181	30 332	31 484
7 Běžné výdaje	20 205	21 000	21 500	21 000	21 000
8 Kapitálové výdaje	33 744	4 000	4 500	6 000	7 000
9 VÝDAJE CELKEM	61 037	25 000	26 000	27 000	28 000
10 Saldo příjmů a výdajů	- 9 990	3 532	3 181	3 332	3 484
11 FINANCOVÁNÍ	3 057	3 057	3 057	3 057	3 057
12 Přijaté úvěry	-	-	-	-	-
13 Splátky úvěrů	3 057	3 057	3 057	3 057	3 057
14 Změna stavu prostředků BU	- 13 047	475	124	275	427

Pozn.

údaje jsou v tisících Kč

Splatnost úvěru na kanalizaci obce Smidary činí 10 let od r. 2019.

Splatnost úvěru na kanalizaci obce Smidary, místních částí Červeněves a Chotělice činí 20 let od r. 2020.

Vyvěšeno: 17.12.2020

Zdroj: OÚ Smidary